

Univerzita Karlova v Praze
Fakulta tělesné výchovy a sportu

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2007

JANA LUBASOVÁ

Univerzita Karlova v Praze
Fakulta tělesné výchovy a sportu

Děti, rodiče a tenis

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce:

Mgr. Tomáš Kočib

Zpracovala:

Jana Lubasová

Praha 2007

ABSTRAKT

Název:

Děti, rodiče a tenis

Children, parents and tennis

Cíl práce:

Cílem mé diplomové práce je analýza přístupu rodičů a dětí k soutěžním zápasům, jejich chování a vzájemná interakce v soutěžních podmínkách.

Metoda:

Ke sběru dat byl vypracován nestandardizovaný dotazník, který obsahoval uzavřené i otevřené otázky. Pro doplnění a upřesnění dat byly použity i metody pozorování a neformálního rozhovoru. Analýza dat byla formou kvalitativní obsahové analýzy.

Výsledky:

Výsledky mapují současnou situaci na tenisových turnajích starších žáků a žákyň. Osvětlují chování a motivaci dětí v zápasech v souvislosti s chováním a přístupem jejich rodičů. Chování dětí a jejich rodičů je ovlivněno nejen vnějšími vlivy, ale i jejich vzájemnou interakcí.

Klíčová slova:

Děti, rodiče, tenis, chování, soutěž, interakce, dotazník

Na tomto místě bych ráda poděkovala Mgr. Tomáši Kočíbovi za pomoc, cenné rady a připomínky k této diplomové práci. Velmi si vážím jeho velké ochoty a srdečného osobního přístupu, díky němuž se ještě prohloubil můj zájem o tuto problematiku.

Prohlašuji na svou čest, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a s použitím uvedené literatury.

V Praze, dne 2. 9. 2007

.....
Jana Lubasová

Svoluji k zapůjčení diplomové práce ke studijním účelům.

Prosím, aby byla vedena přesná evidence vypůjčovatelů, kteří musejí pramen převzaté literatury řádně citovat.

Jméno a příjmení: Číslo obč. průkazu: Datum vypůjčení:

Poznámka:

OBSAH

1. ÚVOD	3
2. SPORT JAKO PROSTŘEDEK VÝCHOVY	5
2.1 Hodnoty, cíle výchovy sportem	5
2.2 Výchova osobnosti ve sportu	7
2.2.1 Výchovné působení.....	7
2.2.2 Postoje.....	8
2.3 Nástrahy sportování	8
3. DĚTI, RODIČE A SOUTĚŽENÍ	10
3.1 Vývojové fáze ke sportu a soutěžení	10
3.2 Sociální aspekty	11
3.2.1 Sociální interakce.....	11
3.2.2 Sociální schopnosti	13
3.2.2.1 Sociální citlivost.....	13
3.2.2.2 Sociální vnímání	14
3.2.3 Shrnutí.....	14
3.3 Psychologické aspekty sportování mládeže	15
3.3.1 Význam soutěžení pro vývoj lidské osobnosti.....	15
3.3.1.1 Negativní hodnocení	15
3.3.1.2 Pozitivní hodnocení.....	16
3.3.1.3 Typy reakcí na výkon dítěte v zápase	17
3.4 Děti, rodiče a tenis	18
3.4.1 Rodiče a tenis jako sport	19
3.4.2 Samotní rodiče	20
3.4.3 Vztah rodič - hráč.....	21
3.4.3.1 Doporučení pro hráče.....	21
3.4.3.2 Doporučení pro rodiče.....	22
3.4.4 Problémoví rodiče	24
3.4.5 Shrnutí.....	25

3.5 Specifika komunikace s tenisovými hráčkami	26
3.5.1 Psychologická hlediska	27
3.5.1.1 Motivace a zájem	27
3.3.1.2 Další psychologické odlišnosti.....	28
3.5.2 Vedení tenisových hráček, co si musí rodič uvědomit.....	28
3.5.3 Shrnutí.....	29
4. METODY PRÁCE	30
4.1 Cíl.....	30
4.2 Charakteristika sledovaného souboru	30
4.3 Metody sběru dat	31
4.3.1 Dotazníky	31
4.3.1.1 Otázky v dotaznících - Dotazník pro děti.....	33
4.3.1.2 Otázky v dotaznících - Dotazník pro rodiče.....	40
4.3.2 Neformální rozhovor	46
4.3.3 Pozorování vzájemné interakce rodičů a dětí	47
4.4 Metody evidence zpracování dat a prezentace výsledků.....	47
5. VÝSLEDKY, DISKUSE A VYHODNOCENÍ	49
5.1 Výsledky dotazníků.....	49
5.1.1 Dotazník pro děti	49
5.1.2 Dotazník pro rodiče.....	55
5.2 Výsledky pozorování a rozhovoru	59
5.3 Vyhodnocení a porovnání výsledků a jejich studie vzhledem ke zkoumaným skupinám	64
5.3.1 Dotazník pro děti.....	64
5.3.2 Dotazník pro rodiče.....	69
6. ZÁVĚR.....	75

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A DALŠÍCH PRAMENŮ
PŘÍLOHY

1. ÚVOD

Ve sportovním životě dětí hrají významnou úlohu rodiče, ve vývoji hráče je role rodiče nenahraditelná a nepřehlédnutelná. Rodiče by měli podporovat snahu dítěte sportovat, ale v žádném případě by ho neměli do sportování nutit.

Sama jsem sportovala, respektive hrála tenis a jako tenisový trenér se tomuto sportu věnuji stále. Při tréninku děti mě kolikrát napadne, proč vlastně děti hrají tenis? Je to právě ta radost ze hry, dle mého názoru alfa a omega sportování?

Rodiče přivedou dítě na tenis a všichni mají radost z prvních úspěšných kroků. Dítě začíná tenisově růst, přichází první konfrontace s vrstevníky na turnajích a se stoupající výkonností rostou nároky rodičů na své děti.

Má diplomová práce „Děti, rodiče a tenis“ má za úkol seznámit se blíže se současnou situací na tenisových turnajích starších žáků a žákyň a zjistit jaké na nich panuje chování dětí a jejich rodičů.

Práce je rozdělena do 4 hlavních kapitol (když do tohoto výčtu nezahrnuji kapitolu č. 1 – Úvod a kapitolu č. 6 – Závěr), z nichž každá je členěna na několik menších subkapitol.

Kapitoly č. 2 a č. 3 mají teoretický charakter a obsahují základní informace spojené s cíli mé diplomové práce.

Kapitoly č. 4 a č. 5 jsou praktického charakteru. Zajímal mě vztah dětí ke sportu a vliv rodičů na ně. Snažila jsem se zjistit skutečný stav chování a jednání rodičů a dětí na tenisových turnajích.

Smyslem kapitoly č. 2 je představit sport jako prostředek výchovy a cíle, které si tento prostředek výchovy pokládá.

Kapitola č. 3 se podrobně zaměřuje na děti, jejich rodiče a soutěžní prostředí. Představíme si aspekty, které působí na mladého sportovce při výkonu. Na základě jejich podrobného výčtu, včetně charakteristiky jednotlivých jejich složek, uvádím náměty na efektivní využití těchto aspektů při výchově a vedení dětí ve sportu.

Druhá polovina této kapitoly se podrobně zabývá tenisovým prostředím a chováním dětí a rodičů v něm.

První „praktická“ kapitola - kapitola č. 4 - je zaměřena na metody získávání dat. Objasníme si v ní smysl a důvod položení jednotlivých otázek položených v dotazníku.

Uvedeme si mé poznatky z pozorování a osobních rozhovorů s dětmi i jejich rodiči.

V poslední kapitole si představíme podrobný výčet výsledků otázek rozdělených do jednotlivých zkoumaných skupin a jejich vyjádření v procentuálních hodnotách.

Druhá (větší) část této kapitoly je zaměřena na reprodukci výsledků a jejich vyhodnocení. Součástí této kapitoly jsou i různá srovnání a vyplývající souvislosti.

Hlavní myšlenkou celé diplomové práce je popis a analýza přístupu rodičů a dětí k soutěžním zápasům a jejich chování a vzájemná interakce v soutěžních podmínkách.

2. SPORT JAKO PROSTŘEDEK VÝCHOVY

2.1 Hodnoty, cíle výchovy sportem

Sport je dobrovolná, svobodná činnost, v níž má každý rovné, relativně spravedlivé podmínky. Ve sportu nacházíme uspokojení, je to činnost, v níž nerozhoduje věk, původ či protekce.

Úsilí a maximální výkon se ve sportu vztahují k možnostem jedince. I zcela slabý výkon z hlediska absolutního může být pro jedince výsledkem velkého úsilí, sebezpřemáhání a námahy.

Cílem sportovní výchovy je přizpůsobení se nárokům sportovního života a přispění k rozvoji osobnosti člověka.

Sport není jen výkon samotný, je mnohem obsáhlejší, lze oprávněně hovořit o sportovním životě. Kromě úkolů a dílčích cílů musí sportovec do svého tréninku zahrnovat i řadu úkolů sportovní výchovy.

Patří sem (Dovalil, 2002):

- regulace postojů ke všem jevům sportovního života (soupeři, rozhodčí, funkcionáři, soutěž atd.).
- ovlivňování interpersonálních vztahů (rovnováha soutěžení a spolupráce, týmové cíle jsou vyšší než individuální atd.) -
- všestranné působení na vlastnosti osobnosti sportovce.
- utváření potřebných návyků, resp. zvyků (režimu dne, životosprávy, hygieny, regenerace).

Uvedené vymezení platí obecně, ale v dětském věku má především zvláštní význam. Sport na jednu stranu pozitivně formuje vývoj jedince, a to nejen fyzický, ale i mentální, jeho zodpovědnost, sebedůvěru atd. Na druhou stranu

však v současném sportu existuje i řada problémů. V některých okrajových situacích se sport může stát až prostředkem zneužívání dětí, kdy jejich rodiče, trenéři a sponzoři si prostřednictvím jejich osoby (kariéry) chtějí splnit své vlastní ambice. Radost dětí ze sportu se postupně vytrácí přílišným vnějším tlakem od rodičů na jejich vítězství. A budoucí sportovní, ale i osobnostní vývoj mladého jedince, který by si měl spíše jen hrát, může mít tento přístup katastrofální následky.

Problém také bývá v tom, že mladí sportovci často vidí především svoje bezprostřední cíle a hodnoty se sportem spojené a životní celkové cíle mají tendenci odkládat (někdy i na věky).

Je-li cílem sportu dosažení určitého výkonu, pak jde o metu pozitivní i z hlediska hodnot, které může taková aktivita přinášet. Ovšem bohužel jsme svědky hypertrofie úspěchu, vítězství tzv. za každou cenu. Pozitivní hodnoty sportu se pak vytrácejí. S cílem sportu je tak spojen problém hodnot.

Dovalil (2002) uvádí, že pojem elementární hodnoty můžeme chápat tak, „dobré je to, co podporuje lidskou existenci, špatné je to, co jí škodí“. Pro dravé mládí je často úspěch na prvním a jediném místě a životní a morální hodnoty jsou touto „fatamorgánou úspěchu“ potlačovány nebo zadupávány do země.

Jak zdůrazňuje Rádl (in Dovalil, 2002) ve svém díle: „k morálním zákonům lidi nutit nelze, jen poučením vést“, což je i v souladu se současnou tendencí v pedagogice: nikoli „formování“ osobnosti, ale ukázání cesty a vedení příkladem.

Já jen dodávám, že jen „poučením vést“, v současné době ostrých loktů, určitě nestačí.

2.2 Výchova osobnosti ve sportu

2.2.1 Výchovné působení

V odborné literatuře lze nalézt informace o tom, jaké charakterové vlastnosti sport vychovává. Hovoří o rozhodnosti, sebekontrolě, loajalitě, spolupráci, odvaze, vytrvalosti, sebedůvěře, poctivosti a mnoha dalších. Pravda je, že praxe četné příklady přinášela a i dosud přináší, není to však tak jednoduché a jednoznačné. Sport je v tomto ohledu vyzdvihován i zavrhován, zejména v souvislosti s některými jevy sportu vrcholového.

Rodič nebo trenér by měl na dítě tzv. výchovně působit. Výchovným působením ve sportu se rozumí uplatnění záměrně volených opatření, jimiž rodič nebo trenér vykonává určitý tlak na svěřence tak, aby působil na jejich osobnost. Jde jak o jednotlivá opatření a „kroky“, tak i o celkový proces usměrňování chování i osobnosti jedince (Dovalil, 2002).

Je zřejmé, že problém výchovy není ani tolik ve stanovení výchovných cílů, jako v jejich realizaci v konkrétní situaci. Při nahlížení na tyto situace musíme brát zřetel na vnější vlivy a okolností i vnitřní rozpoložení ovlivňovaného jedince. Jde tedy o to, jak se chovat a co dělat v dané situaci a jak přistupovat k činnosti.

Při výchovném působení je důležité hledat ve vnitřních podmínkách osobnosti a navázat na ně podmínky vnější, aby jej jedinec v dané situaci přijal za vlastní motivy jednání. Působení by mělo být citlivé, s pochopením vnitřního světa mladého člověka, nicméně promyšlené na základě perspektivních koncepcí (Dovalil, 2002).

2.2.2 Postoje

Kromě výchovy je přístup ke sportu ovlivňován i postoji jednotlivce.

Ty jsou základem pro posuzování dynamiky osobnosti. Projevují se opakovaně v příslušných situacích. Záleží na utváření postojů. Postoje jsou totiž (na rozdíl od vlastností osobnosti) získané, nikoli vrozené! Vznikají nápodobou, zráním, racionálně i na základě emočních reakcí. O postoji se mluví tehdy, když o předmětu (osobě či jevu) něco víme, máme k němu nějaký emoční vztah a jsme nakloněni ho vyhledávat nebo se mu vyhýbat (Svoboda, 2003).

Od dětství si vytváříme nejrůznější postoje, totéž platí ke sportu a tréninku, k soupeřům, trenérovi apod. Postoj zrcadlí, jak osobnost reaguje na vnější podněty.

Pokud je mladý sportovec veden správnou cestou, projevy jeho osobnosti se zpevňují a přenášejí do nejen sportovních oblastí, o což bychom měli usilovat především.

Jde tedy hlavně o to, aby se nám podařilo najít ve vnitřních podmínkách sportovce hlubší zájem o sport. Ten potom spolu s citlivou analýzou pohnutek, vedoucích k určitému typu chování, umožní volit účelné výchovné působení a naše snaha vést sportovce tou správnou cestou by nemusela vniknout do slepé uličky.

2.3 Nástrahy sportování

Sport přináší řadu situací, jež se velmi často opakují (vypětí, trénink v únavě,...). Tyto situace přinášejí podněty, jež mohou vést i ke zlovykům, pokud si jich trenér nebo rodič nevšimá.

Sport dává mladé generaci možnost se prosadit. Pro mladé lidi je tato možnost často první (a pro některé i jedinou) v jejich životě. I proto na ně

(občas) vidina úspěchu doléhá ze všech stran. Není proto divu, že je někdy pro mladé sportovce výkon a úspěch alfou a omegou všeho a vnitřně vše další podceňují a zlehčují a tím se snadno dostávají i do rozporu s morálkou. Nejhorší pak je, když se jedinci, který chce být poctivý a spravedlivý, ostatní vysmívají. Toho se mladí nejvíce obávají a raději pak zapřou i svoje lepší já.

Ne zrovna jednoduché období představuje starší školní věk, kdy se vytváří vztah ke sportu jako hře, ale zároveň jako povinnosti, pokud chceme něčeho dosáhnout. Současně s upevňováním zájmu o sport, bychom ale neměli zaujímat postoj, že kromě sportu nic jiného neexistuje. Nelze přehlížet plnění školních povinností. Jako vhodné je podporovat zájem o kulturu a společenské dění.

Přestupky, které toto období přináší, by se měly řešit s rozvahou, po opadnutí vášní. Přehlížet, vytýkat nedostatky na veřejnosti, být příliš autoritativní, to vše může být zdrojem rozporů.

Mládež tohoto věku vyniká potřebou napodobovat dospělé, proto je nenahraditelný osobní příklad. Je důležité nasměrovat mladého sportovce tak, aby při své snaze o maximální výkon a úspěch nezapomínal na slušné vychování a etický kodex. Měl by mít na paměti, že ne vždy je výhra v soutěži tou opravdovou a pravou výhrou...

3. DĚTI, RODIČE A SOUTĚŽENÍ

3.1 Vývojové fáze ve vztahu ke sportu a soutěžení

Jak již bylo několikrát zmíněno, tenis je sport, v němž rodiče hrají důležitou roli. Být rodičem dobrého tenisového hráče není snadné, protože často je pro ně vše nové.

Během svého života s mladým sportovcem se obě strany dostávají do situací, kterým nikdy předtím čelit nemusely a ne vždy je pro obě strany snadné dané situace úspěšně zvládnout.

Podívejme se podrobněji na fáze vývoje rodiče a dítěte ve vztahu ke sportu, které popisuje Crespo a Miley (2001).

Pánové rozdělují fáze vývoje do 4 etap.

V první etapě raného věku, kdy dítě začíná se sportem, postrádají rodiče zkušenost a zapojení dětí a rodičů řídí trenér.

V druhé etapě - adolescence, která je obdobím přechodu z dětství k počínající dospělosti, a která je i předmětem zkoumání mé diplomové práce, se angažovanost dítěte zvyšuje. V této etapě se formuje vztah ke sportu, který přináší silné uspokojení a je i počátkem „specializace se“ ve sportovních odvětvích (Svoboda, 1980). Prohlubuje se výrazně citová sféra, a vůbec je tato etapa velmi komplikovaná. Rodiče musí vynakládat více času, úsilí i peněz. Někdy mohou nesprávně začít porovnávat vynaložené náklady a výkonnost dítěte. Rodiče se též mohou emocionálně přespříliš angažovat.

Ve třetí etapě, kterou pánové nazývají raná dospělost, se již angažovanost mladých sportovců stabilizuje. Naopak angažovanost jejich rodičů se již snižuje. Rodiče mají již rozumnější přístup k výkonnosti svého dítěte a přizpůsobují se jeho nárokům.

V poslední etapě – dospělost – si již dítě samo určuje míru angažovanosti. Rodiče mají zájem, ale nejsou již tak emocionálně angažováni.

Z výše uvedeného je vidět proměnlivý postoj ke sportování u dětí i rodičů s narůstajícím věkem. Není jednoduché zvládat přechody mezi jednotlivými etapami.

Tyto přechody navíc velmi často ztěžují i různé vnější vlivy působící na psychiku dospívajících sportovců a jejich rodičů.

3.2 Sociální aspekty

3.2.1 Sociální interakce

Sociální interakce je společenský styk, v němž dochází k vzájemnému působení lidí na sebe. Chování jednoho člověka se stává podnětem pro jiného člověka, jehož reakce ve formě chování se zase stává podnětem pro člověka prvního. To je nejjednodušší případ sociální interakce.

Chování rodiče se v soutěži stává podnětem pro dítě. Dítě na ně reaguje a jeho reakce se stává novým podnětem pro rodiče.

Na sociální interakci můžeme pohlížet jako na proces výměny podnětů a reakcí, přičemž reakcí rozumíme nejen vnější chování, nýbrž také vnitřní prožitek sociální situace. Sociální interakce proto bezpodmínečně zahrnuje také sociální percepce. Dochází-li v sociální interakci k výměně informací, hovoříme o sociální komunikaci. Tu rozdělujeme na verbální a neverbální (Slepička, 1988).

Ve sportech, které umožňují bezprostřední interakci v průběhu soutěže, je tedy možné sportovce i psychicky ovlivňovat.

V tenisovém utkání stoupá význam především neverbální komunikace mezi rodičem a dítětem. Janoušek (1988) vymezuje neverbální komunikaci jako záměrné používání prostředků neverbálního charakteru ke vzájemnému dorozumívání, ovlivňování a vyjadřování vzájemným vztahů. Z výrazu tváře, gestikulace, tělesného postoje lze mnohé vyčíst. V neverbální komunikaci platí, že působí obousměrně – informuje jak rodiče o stavu svého dítěte při zápase, tak dítě o psychickém stavu rodiče. V této souvislosti vystupuje do popředí nutnost neposkytovat sportovci informace nezvládanými reakcemi, gestikulací, výrazem tváře. V případě nedostatečného sebeovládání mohou reakce rodiče, gestikulace či výraz jeho tváře, přinést sportovci takové informace, které negativně ovlivní jeho psychický stav, popřípadě i výkon.

V některých případech je neverbální komunikaci možno v krátkých případech doplnit o komunikaci verbální. Jde o neverbální projev se slovním doprovodem. V těchto situacích je důležité umět verbální a neverbální komunikaci sladit. Častým nedostatkem je rozpor mezi neverbální a verbální komunikací. Například při vypjatém stavu v tenisovém utkání dostává dítě od rodiče pozitivní verbální informace, ale z postoje, gestikulace, či výrazu tváře rodiče, může dítě poznat nervozitu rodičů, která se následně může přenést na dítě a poznamená negativně další průběh utkání.

Aby byla sociální interakce mezi sportovcem a rodičem smysluplná a „plodná“, je nezbytné, aby byl ze strany mladého sportovce cítit respekt k rodičům a jejich radám a pokynům, které mají. Na druhé straně rodiče by měli mít velkou dávku tzv. sociální citlivosti, kdy by měli správně zhodnotit reakce hráče a najít jejich příčinu. Velmi důležité je dobře a správně rozpoznat okamžitý emoční stav hráče a podle toho podávat nebo nepodávat informace a správně vybrat formu k jejich úspěšnému předání.

3.2.2. Sociální schopnosti

Představují schopnost přirozeného, otevřeného způsobu jednání, schopnost vcítit se do druhého člověka, dobře vnímat druhé lidi, dobře s nimi komunikovat. Základem dobrých sociálních schopností a dovedností je přirozenost, spontánnost v sociálních interakcích. Schopnost akceptovat druhého člověka v celé škále jeho projevů. Důležitá je i schopnost poskytnout druhým účastníkům interakce jimi vyžadovaný typ chování (Slepička, 1988).

Mnohdy se stává, že právě rodič, který byl schopen zachovat se v určité situaci tak, jak to dítě právě vyžadovalo, velmi přispěl k úspěšnému vyřešení konkrétní situace. Ne nadarmo si světoví tenisté (se kterými rodiče po turnajích již většinou nejezdí) najímají a královsky platí kouče, kteří s nimi dokáží nejen rozebrat techniku úder a taktiku na utkání, ale dokáží je hlavně správným způsobem „namotivovat“, správně poradit a psychicky podpořit.

Ze strany rodičů je velmi důležité se umět vcítit do pocitů a myšlení dítěte. Toto je jedna ze základních sociálních schopností. Bez jisté dávky empatie by rodič mohl jen těžko podávat právě ty správné informace a rady. Je velmi důležité vyhodnotit konkrétní situaci, ve které se dítě nachází a adekvátně na tuto situaci zareagovat.

Zde hraje důležitou roli jedna ze základních schopností nazývaná sociální citlivost.

3.2.2.1 Sociální citlivost

Sociální citlivostí (senzitivitou) se rozumí míra porozumění druhým, schopnost správně předvídat jejich myšlenky, pocity, reakce a na tomto základě i ovlivňovat jejich jednání žádoucím směrem (Slepička, 1988).

Dítě při soutěžích pociťuje velkou dávku různých emocí a je velmi obtížné s nimi umět správně nakládat. Rodič by měl být tím, kdo bude jeho emoce umět

korigovat a navádět tím správným směrem. Bohužel ne vždy je právě sociální citlivost nejsilnější stránkou rodiče...

3.2.2.2 Sociální vnímání

Sociální senzitivita se podílí zejména na kvalitě **sociálního vnímání** (percepce). Na tom, jak rodič a dítě vnímají a hodnotí, závisí jejich vzájemný vztah i výsledky, kterých dosahují ve společné činnosti.

Tato skutečnost je velmi významná, neboť případné nesoulady v dorozumívání způsobené nízkou sociální citlivostí rodiče, popřípadě dítěte mají za následek chybné interpretace vzájemného jednání. Každá chybná interpretace jednoho jedince druhým, na základě zkresleného vnímání, je pak potencionálním zdrojem interpersonálního konfliktu. Možnost výskytu tohoto potencionálního konfliktu je zvýrazňována velkou emocionalitou každé soutěže.

Konfliktní formy interakčního chování zhoršují sociální klima, provokují vznik dalších interakcí tohoto typu, a to zejména tehdy je-li činnost neúspěšná. Tato skutečnost snižuje dále efektivitu činnosti, a tím se prohloubí závažnost situace.

3.2.3 Shrnutí

V závěru této subkapitoly bych chtěla konstatovat, že „umění“ sociální citlivosti“ je velmi důležitou dovedností, kterou by měli alespoň obstojně zvládat všichni rodiče. Rozvojem sociální citlivosti je možné zkvalitňovat proces sociálního vnímání a předcházet různým nesouladům mezi rodičem a dítětem. Příčinou těchto nesouladů bývá často právě špatné vnímání pocitů, pokynů a rad a to z obou stran.

Jednotlivé sociální schopnosti se vzájemně ovlivňují a většinou nebývají v osobnosti všechny zastoupeny. Může se například stát, že sociálně citlivý

rodič bude selhávat v interakci jen proto, že není schopen spontánních (vřelých), emocemi podbarvených reakcí, zatímco dítě bude tyto reakce ke svému výkonu a hraní vyžadovat a jejich absenci bude považovat za negativní rodičovou reakci.

3.3 Psychologické aspekty sportování mládeže

3.3.1 Význam soutěžení pro rozvoj lidské osobnosti

Problematika působení na sportující děti a mládež v průběhu soutěže má výrazná specifika. Z teoretického hlediska by veškeré působení na sportující děti, ať už v průběhu tréninku nebo při soutěži, mělo směřovat k všestrannému rozvoji jejich osobnosti (Slepička, 1988).

Sportovní činnost přináší řadu situací, ve kterých se děti dostávají pod formativní vliv dospělých.

3.3.1.1 Negativní hodnocení

Obecná psychologie zdůrazňuje, že pro rozvoj dítěte je nežádoucí traumatizování a zasévání úzkosti do jeho vztahu k sobě samému, k vlastním projevům a sklonům (Helus in Slepička, 1988). V této souvislosti je negativním stimulem to, že účast dítěte v soutěži je často chápána jen z hlediska výkonnostního kritéria. Nejčastější úzkostí u dětí je právě úzkost z toho, že se chybně projeví či nedosáhnou očekávaného výsledku. Bojí se, že tím způsobí zklamání a popřípadě zlost s následným trestem. Přitom jistě nelze očekávat, že úzkostné dítě dosáhne v soutěži optimálního výkonu...

Proto je při vedení dětí nezbytné vytvářet atmosféru klidu. Jakékoli přehnané povyšování důležitosti výsledku v utkání je nežádoucí a ve svých důsledcích může vést k zablokování rozvoje dispozic, vloh a schopností. Dítě by mělo do

soutěže vstupovat s cílem užít si hru. „Jdi a dobře si zahraj“, zapůsobí na dítě povzbudivěji, než často používané „jdi a vyhraj!“.

Na dítě nepůsobí dobře i přehnané soustředění na chyby a nedostatky, kterých se při utkání dopustilo.

Při negativním způsobu komunikace s dítětem se objevuje nebezpečí, že uvedený hráč, zejména pokud je citlivější, začne pochybovat o svých schopnostech a dovednostech. Výsledkem může být závažné narušení jeho motivační sféry a dynamiky osobnosti.

3.3.1.2 Pozitivní hodnocení

Pozitivní hodnocení činnosti se stává pro každé dítě závažnou potřebou stimulující jeho úsilí v další činnosti. Necitlivými hodnotícími zásahy se může sportovní činnost, kterou dítě jistě rádo provádělo, pro něho stát nepřijatelnou. Raději se sportem skončí, neboť tak se vyhne nepříjemnostem, které ho potkávaly.

Rodič musí, i při vši snaze o vítězství svého dítěte, brát ohled na jeho aktuální možnosti.

Účastí v soutěži si každé dítě ověřuje svoje vlastní schopnosti. Jestliže jsou mu kladeny nepřiměřené cíle, kterým nemůže vyhovět, prožívá neustálý neúspěch. Jeho představa o vlastních schopnostech se neustále zhoršuje, v mnoha případech klesá i zájem o vlastní sportování.

Je potřeba si uvědomit, že už porážka samotná je pro dítě sama o sobě trestem. Nesmíme mu tedy znásobovat už tak dost negativní pocity našimi necitlivými negativními reakcemi a tresty na jeho porážku nebo špatný výkon.

Na druhé straně bychom měli „zajistit“, aby vítězství samotné bylo pro dítě tou největší odměnou a nezvyklo si tak nárokovat nějaké další odměny.

3.3.1.3 Typy reakcí na výkon dítěte v zápase

Reakce na výkon dítěte v soutěži je důležitou součástí vedení dítěte v soutěži. V této subkapitole si představíme jaké nejčastější typy reakcí a projevů vůle existují. A ukážeme si, jak i dobře míněné reakce mohou do budoucna působit negativně a naopak.

Pro udržení správného a zdravého sebevědomí a sebehodnocení dítěte je nutné velmi citlivě volit reakce a komentáře na jejich výkon v zápase. Nesmíme dítě nadměrně a zbytečně kritizovat. Na druhé straně však ani není správné dítě nadměrně chválit „za každou maličkost“.

Typy projevů, které mohou mít velmi negativní dosah na sebehodnocení dítěte, i když jsou učitelem považovány za pozitivní (Slepička, Hošek, Hátlová, 2006):

- nadměrná chvála za úspěch a nedostatečná kritika po nezdaru ve snadném úkolu
- nadměrná pomoc při řešení úkolu, zejména když není vyhledávána a očekávána
- nadměrné výrazy soucitu při nezdaru

Naopak některé projevy učitelů, které jsou běžně považovány za negativní, mohou dítěti signalizovat dobré mínění hodnotitele o jeho schopnostech. Za takové se považují (Slepička, Hošek, Hátlová, 2006):

- menší chvála za úspěch ve snadném úkolu
- kritika za neúspěch při snadném úkolu
- relativní omezení pomoci při snadném úkolu

Důležitou skutečností je, že tyto reakce jsou sportujícími dětmi v každé situaci interpretovány a tím vytvářejí vlastní představu o tom, co je od nich očekáváno.

3.4. Děti, rodiče a tenis

Individuální sporty, mezi něž tenis patří, obvykle nutí děti pracovat na sobě, zvládat stres, podávat kvalitní výkon i pod tlakem a udržovat emocionální i fyzickou rovnováhu. Na druhou stranu, děti mohou být vystaveny tlaku, který pro ně může být velmi negativní, pakliže je k němu přistupováno špatným způsobem.

Mládežnický a juniorský tenis na závodní úrovni může být někdy složitý jak pro děti, tak pro jejich rodiče, neboť soutěžní prostředí je ovlivňováno velkým množstvím faktorů, které jsou obvykle pro jeho účastníky nové a neznámé.

Pro rodiče závodních hráčů se tenis může stát velmi složitou zkušeností, zejména pokud tenis sami na závodní úrovni nehráli. V případě dětí se problémy často vyskytují v okamžiku, kdy požadavky závodního tenisu na ně kladené přesahují jejich možnosti.

Je dokázáno, že podpora, přístup a zájem rodičů je pro setrvání dětí u tenisu zásadní. Je ale také dokázáno, že velká část fyzického a psychického stresu, ovlivňujícího hru mladých tenistů, je způsobena právě rodiči.

Přílišný stres v žákovském a juniorském závodním tenisu je jednoznačně negativním faktorem, který často vede až ke ztrátě zájmu o tenis samotný. Navíc, pokud rodiče vystavují své děti zbytečnému tlaku, může to vést i k narušení vztahu rodič - dítě.

Realitou však je, že rodiče hrají v tenisové aktivitě svých dětí velmi důležitou roli, bez ohledu na to, nakolik do ní zasahují.

V následujících několika subkapitolách této kapitoly jsem se zabývala myšlenkami, jak se chovat na tenise a jak se chovat ke svému dítěti, když je na dvorci. Zároveň bych chtěla poukázat na některé problémy, které mohou s výše

zmíněným přímo souviset. Tento problém osobně považuji za velmi důležitý. Dá se říci, že na správném přístupu rodičů ke svým dětem závisí jejich budoucí (nejen sportovní) život.

Inspiraci pro své rady jsem hledala, jak v publikacích pánů Crespa a Mileye (2001), tak ve svých bohatých zkušenostech. Sama, jakožto bývalá hráčka v tenise, mám mnoho postřehů, příběhů a „zkušeností“ s chováním hráčů a hráček a jejich rodičů na všemožných tuzemských i světových tenisových turnajích různých úrovní.

Víme, že sportovní život je velmi psychicky náročný. Neustálá potřeba reagovat na různě a často měnící se situace, čelit vyrovnaným stavům, odolávat tlaku soupeřů a ještě mnohem více – to vše musí již od raného věku každý človíček, který se vydal na sportovní dráhu, alespoň obstojně zvládat.

Je tedy jasné, že mladý potřebuje psychickou podporu a pochopení, aby mohl nalézt duševní rovnováhu a mohl dále nerušeně pokračovat ve svém úsilí.

Tuto „oasu klidu“ a pochopení by měl najít právě v rodině.

3.4.1 Rodiče a tenis jako sport

Rodiče by se zaměřit především na výkon, nikoliv na výsledek. S tímto souvisí, že by měli odměňovat spíše snahu a tvrdou práci než úspěchy. Není dobré odměňovat pouze výsledky.

Rodiče by měli podporovat a zdůrazňovat svým dětem, že tenis je jen sport, který má svou roli v přípravě na život v jejich dospělosti. Nikdy by neměli přikládat tenisu větší význam než běžnému životu, např. nikdy by ho neměli jednoznačně preferovat před studiem.

Každý rodič mladého tenisty by měl mít jisté sociální schopnosti a snahu pochopit složitost tohoto sportu jako celku a vcítit se do situací hráče, který je vystavován nejrůznějším tlakům. Stres a tlaky, které individuální sport jako tenis přináší, by rodič neměl nikdy podceňovat.

Dítě by mělo dostávat úkoly, za jejichž splnění bude plně zodpovědné. To časem zvýší jeho sebevědomí a nezávislost. Rodič by neměl dopustit, aby jeho dítě na něm bylo příliš závislé.

Rodič by se měl postarat o to, aby zážitky dítěte ze závodního tenisu byly pozitivní. Nikdy by neměl dopustit, aby se tenisová příprava, či samotné soutěže staly pro dítě negativním zážitkem. Měl by si uvědomit, že děti mají nejen právo si vybrat, že chtějí tenis hrát, ale i právo si vybrat, že ho hrát nechtějí. Měl by dítěti dávat najevo, že má o jeho činnost zájem a že pokud bude něco potřebovat, jsou připraveni mu pomoci. Nikdy by se ale v tenisu svého dítěte neměl angažovat přesměřil. Naopak, měl by být připraven dítěti naslouchat a učit se. Velkou chybou rodiče by bylo myslet si, že ví o tenise vše.

Důležité je, aby rodič zůstal nad věcí a zdůrazňoval dítěti ty pravé aspekty sportu, jakými jsou etika, osobní rozvoj, odpovědnost, pozitivní přístup k ostatním a sdílel tak se svým dítětem zájem o tento krásný sport.

3.4.2 Samotní rodiče

Během zápasu by se rodiče měli snažit vypadat klidně, spokojeně, a uvolněně. Neměli by dávat najevo negativní emoce (negativní či otrávený výraz ve tváři) například v situaci, kdy dítě udělá zbytečnou chybu. Měli by být pro své dítě především psychickou podporou – a to za každé situace. Neměli by zapomínat, že dítě hraje tenis především pro své potěšení a ne pro „jejich výsledky“.

Rodiče by měli být vždy nad věcí, měli by si zachovat smysl pro humor

a snažit se tenisem bavit spolu se svým dítětem. Proto, aby se stali dobrým tenisovým rodičem, nesmí být přehnaně kritičtí a musí mít své emoce pod kontrolou.

Velmi častým nešvarem rodičů je, že při zápasech zapomínají na svou roli – rodiče a snaží se přejímat novou roli – trenéra. Tato změna rolí není většinou tím „pravým ořechovým“. Rodič by se měl především držet své původní role – rodiče. Nejhorší jsou rodiče, kteří prostřednictvím tenisu svého dítěte snaží realizovat své nenaplněné sny.

Rodiče by vždy měli v sobě najít jistou dávku velkorysosti a ocenit hru soupeře jejich dítěte. Nikdy by soupeře svého dítěte neměli kritizovat nebo dokonce ignorovat, naopak je potřeba soupeře respektovat. Měli by však respektovat i výkon svého dítěte.

V neposlední řadě by snahou rodiče mělo být vytváření dobrých vztahů s ostatními rodiči, mohou si totiž vzájemně pomáhat.

3.4.3 Vztah rodič – hráč.

Následující řádky nám ukáží, správný vztah, který by k sobě měli rodiče a děti zaujmout.

3.4.3.1 Doporučení pro hráče

Dítě by mělo tenisu věnovat stoprocentní úsilí a těšit se z něj. Dítě by s rodiči mělo „mít trpělivost“, mělo by pochopit, že i rodiče někdy mohou dělat chyby. Mělo by si vždy uvědomit, že jejich láska nemá co dělat s jeho schopnostmi a výsledky dosaženými v tenisu.

Na druhé straně by si dítě nemělo myslet, že jsou jeho rodiče povinni obětovat všechno jeho tenisové kariéře a rozhodně by s nimi nemělo jednat jako s otroky nebo jako s pomocnými silami na dvorci.

Nikdy by nemělo přivádět své rodiče do rozpaků nepříjemným chováním, jak na dvorci, tak mimo něj.

3.4.3.2 Doporučení pro rodiče

Každý rodič by se měl seznámit s trenérem svého dítěte, respektovat jeho názor a nezasahovat mu do práce (nechat ho dělat jeho práci).

Rodič by měl umět hodnotit pokrok svého dítěte a neměl by zbytečně šetřit uznáním.

Pokud dítě prohraje svůj zápas, měl by s ním být, pokud si ale dítě bude přát být o samotě, měl by ho poslechnout.

Rodič by měl dítě povzbuzovat k úsilí právě tak, jako k dosahování výsledků.

Nutností je jednat s dítětem stejně, ať je výsledek utkání jakýkoli.

Rodič by se měl pozorováním hry svého dítěte především bavit, a proto by se měl tvářit uvolněně, klidně a optimisticky. Neměl by zapomínat, že dítě nemá jen tenis a měl by mu tak umožnit provozovat i jiné aktivity.

Pokud jde o tenisovou kariéru dítěte, rodič by měl vždy být realistický a nad věcí a pravidelně dítěti ukazovat, že mu záleží na něm a ne pouze na výsledcích.

Pokud dítě prohraje utkání, nikdy se nesmí rodič chovat jako by se měl zbořit svět, na špatný výsledek nebo chybu dítěte by nikdy neměl reagovat jeho trestáním či kritikou. Používání sarkasmů, výčitek, posměšků či ironie jako motivačního prvku, rozhodně není tím „pravým ořechovým“. Rodič nikdy nesmí dopustit, aby došlo k situaci, kde se bude dítě bát prohrát kvůli jeho reakcím.

Na druhé straně je důležité, aby nikdy nepřehlížel špatné chování (podvádění, používání sprostých slov či přezíravý postoj k soupeři). Pokud se špatné chování objeví, rychle na něj musí zareagovat a dát dítěti najevo, že takovéto chování je nepřijatelné. Rodič musí dbát na to, aby dítě respektovalo základní etické principy sportu, fair play a slušného chování.

Rodič by neměl zapomínat, že je jeho dítě dosud ve vývinu a nepodceňovat jeho bolest. Dítě raného věku by se nemělo specializovat pouze na tenis.

Rodič nikdy nesmí uvažovat o tom, že se mu musí vrátit to, co do svého dítěte investoval. Měl by mít radost, že jeho dítě sportuje a na finanční prostředky nekoukat jako na vyhozené.

Dle Crespa a Mileye(1999) by neměli rodiče zapomínat:

Bud'te ke svému dítěti citliví a připraveni mu pomoci, zejména když se mu nedaří. Bud'te citliví k projevům nejistoty a obav dítěte, které mohou závodní sport provázet.

Dejte zřetelně najevo, že je to vaše dítě, kdo hraje, a vy je, pokud si to bude přát, budete podporovat. Nikdy neříkejte: „Dnes hrajeme...“, jako kdybyste byli na dvorci i vy sami.

Oceňte úspěchy, kterých vaše dítě dosáhne, ale zůstaňte nohama na zemi. Při kládějte úspěchům význam, který skutečně mají, nezveličujte je a nenechávejte se jimi příliš unést.

Když navštívíte utkání svého dítěte, zůstaňte přítomni po celou dobu jeho trvání.

Nikdy neodcházejte z utkání předčasně proto, že se vašemu dítěti nedaří!!!!!!!

Když s dítětem hovoříte o tenise, snažte se být v této komunikaci upřímní a pevní ve svých názorech. **Nelžete mu!**

Podporujte v dítěti pocit vlastní odpovědnosti za úspěch či neúspěch a ved'te je k realistickému přístupu k utkání a jeho průběhu (např. „Ten povrch je stejný i pro soupeře.“). Hlavním cílem by bez ohledu na podmínky, měla být maximální snaha. Pak bude dítě „vítězem“, i když v utkání zrovna nevyhraje. Nikdy nehledejte omluvy pro své dítě (příliš pomalý povrch, soupeřovo štěstí, zaujatý rozhodčí atd.).

Jediné očekávání, které byste v souvislosti se závodním tenisem vašeho dítěte měli mít, je to, že mu tento sport pomůže stát se lepším člověkem a sportovcem v pravém slova smyslu. Všechno ostatní bude jen dalším přínosem. Nikdy nenuťte své dítě, aby se soustředilo výhradně na tenis. Podporujte je

v provozování i dalších sportů a jiných aktivit, aby mohlo navázat nové kontakty a přátelství.

Posuzujte pokroky svého dítěte na jeho schopnosti a stanovené cíle, nikoliv na základě porovnání s ostatními.

Oceňujte a odměňujte své dítě za lidské kvality a ne za to, jak úspěšné je v tenisu. Vítězství na tenisovém dvorci nikdy nespojujte se zvláštními odměnami.

Spokojenost a prospěch vašeho dítěte jsou tím nejdůležitějším. Nedopust'te proto, aby se tenis stal pro vás důležitější než pro vaše dítě.

3.4.4 Problémoví rodiče

Na tenisovém okruhu se samozřejmě vyskytuje i řada tzv. problémových rodičů. Jejich největším neduhem je nevzdělanost v oblasti tenisu a většinou jsou vedeni nesprávnými pohnutkami. Tito rodiče často nespátřují v tenise žádnou perspektivu a nejsou ochotni obětovat se zájmu svého dítěte.

Některým chybí realistický a objektivní náhled (nebo nejsou realitu prostě ochotni přijmout) a mají na své dítě příliš vysoké nároky.

U mnoha případů panuje mezi těmito rodiči a jejich dětmi velmi špatná komunikace nebo komunikace absentuje úplně.

Melišová (1998) rozdělila problémové rodiče do těchto 4 skupin:

Kritičtí rodiče: často napomínají své děti, nikdy nejsou spokojeni s výkonem svého syna nebo dcery, působí to dojmem, že se hra týká jich a ne jejich potomka. Tento typ rodičů by si měl uvědomit, že kritika způsobuje emoční napětí a psychický stres, což překáží dítěti podat optimální výkon.

Rodiče koučové: opírají se o plot, dávají dětem různé pokyny, rady, doporučení. I zde dítěti mnoho nepomůžete, odvracíte jeho pozornost a rozptylujete ho od hry samotné.

Nadměrně starostliví rodiče: většinou to bývají matky mladých tenistů, které mají utrápený výraz ve tváři a bojí se zranění svých dětí. Tento typ rodičů, respektive maminek také není ideální, děti mají tendence svalovat vinu prohry na zranění.

Nezúčastnění rodiče: vyznačují se fyzickou nepřítomností na zápasech svého dítěte. Dítě to prožívá jako nezájem o ně samotné.

Myslím si, že většina rodičů nespadá přímo ani do jedné ze skupin, ale jejich chování je kombinací všech uvedených skupin.

Rodiče by se měli snažit co nejvíce na sobě pracovat a nebyť dalšími z řady těchto problémových rodičů.

3.4.5 Shrnutí

Rodičovská láska a porozumění nejsou důležité jen při výchově vynikajících tenisových hráčů, ale také při vytváření kladného vztahu k sportu vůbec. Pochopí-li všichni zainteresovaní, tj. hráči, trenéři a rodiče, že je to maximální snaha a zaujetí, co dělá hráče hráčem, stanou se pak tenisový trénink a soutěže pro mladé hráče daleko přínosnější aktivitou.

Rodiče by měli být dětem vzorem ve zvládnání stresových situací a napětí, které žákovský a juniorský závodní tenis přináší. Rodiče, dospělí lidé, musí umět toto napětí zvládat, jak jinak mohou chtít, aby se to dařilo mladým, nedospělým hráčům?

Vaše děti potřebují rodiče především „jako své rodiče“. V této roli jsou totiž nenahraditelní. Rodiče by neměli zapomínat, že na prvním místě je dítě a teprve na druhém místě je jeho tenisová kariéra.

Tenis by měl být jak pro děti, tak pro rodiče zdravou, zábavnou a pozitivní emoce přinášející aktivitou, a ne prostředkem pro splnění si snu rodičů o profesionální kariéře jejich potomka za každou cenu.

Doufám, že i tato diplomová práce napomůže najít vyvážený přístup k tenisové kariéře mladého dítěte a snad i ukáže cestu, jak se i sami rodiče mohou tenisem svého dítěte dobře bavit.

3.5 Specifika komunikace s tenisovými hráčkami

V této kapitole jsem si dala za cíl položit velké množství důležitých otázek:

Měl by přístup k výuce dívek být jiný než u chlapců?

Jde pouze o přístup nebo se liší i samotné dovednosti?

Jaké jsou rozdíly mezi mentalitou dívek a chlapců?

Abychom mohli odpovědět na tyto otázky, musíme analyzovat specifické charakteristiky tenistek a srovnat je s odpovídajícími charakteristikami tenistů. Je velmi důležité, abychom v tomto smyslu prostudovali základní rozdíly mezi muži a ženami a srovnali jejich antropometrické, biologické, funkční a psychické aspekty a pochopili, jak tyto rozdíly ovlivňují tenisovou výkonnost. Nižší výkonnostní úroveň žen ve sportu je dána právě anatomickými, fyziologickými, fyzickými a genetickými faktory. Ve středním věku jsou ženy schopny dosáhnout sportovní výkonnosti, která je v rozpětí 50 – 95% výkonnosti mužů.

Vzhledem k menší fyzické kapacitě žen, musí ženy vyvinout při provedení stejného úkolu větší úsilí než muži. Ženy musí z tohoto důvodu dosáhnout většího zlepšení, než muži, aby splnily stejný úkol.

Ve srovnání s muži mohou ženy dosáhnout špičkového postavení ve věku kolem 15 – 16 let, zatímco muži ve věku kolem 18 – 20 let (Crespo, Miley, 2001).

Brzké dosažení špičkové výkonnostní úrovně u dívek ukazuje, že věk, ve kterém dívky mohou dosáhnout světové tenisové třídy a výkonnosti je stále nižší a nižší. Ukazuje to také na skutečnost, že dívky jsou dříve biologicky vyspělé než chlapci a obecně mají větší pracovní kapacitu (Crespo, Miley, 2001).

Na druhé straně jsou dívky schopné dosahovat vrcholových výsledků poměrně krátkou dobu a poměrně brzy „jsou za zenitem“.

Vzhledem k fyzickým a funkčním charakteristikám tenisových hráček je jejich tenisová výuka obecně složitější než výuka mužů. Mají více pohybových problémů, které musí při tenisu řešit, než jejich mužské protějšky. Ale na druhé straně se vyznačují velkou disciplinovaností, zarputilostí a svědomitostí, která jim pomáhá vyrovnat se s problémy, které se projeví při jejich tenisové výchově.

Výše zmíněné informace by měli rodiče při náhledu a přístupu ke svým mladým sportovkyním brát v úvahu a respektovat je.

3.5.1 Psychologická hlediska

3.5.1.1 Motivace a zájem

Rozdíly v motivaci a zájmu o tělesnou aktivitu a sport jsou u obou pohlaví patrné již od časného dětství. Muži jsou aktivnější a potřebují ke svému životu více pohybu. Většinou vyžadují asistenci dalších lidí a pohyb často spojují s další činností s nějakým předmětem (míč, raketa, pálka, ...).

Naopak ženám stačí pohyb sám o sobě a nevyžadují k němu asistenci něčeho a někoho jiného. Vyhledávají spíše pasivní nebo klidné hry s menší svalovou aktivitou. U žen se projevuje menší touha soutěživosti a menší obliba kolektivních sportů než u mužů.

3.5.1.2 Další psychologické odlišnosti

Ženy trpí stavy úzkosti častěji než muži, reagují více senzitivně, s větší netrpělivostí a často nervózněji. Jsou mnohem psychicky labilnější a mají tendence k depresím a stavům nervové podrážděnosti.

Ženy se hůře rozhodují. Zvláště pak v mládí mají pocit menší jistoty, a když mají obtíže, často hledají pomoc z vnějšku. Na rozdíl od mužů se nechají ovlivnit.

Na druhé straně mají ženy větší touhu učit se během tréninků, jsou více disciplinované a snáze se sžijí s kolektivem. Dávají více najevo svoji otevřenost a vděčnost za poskytnuté rady. Navíc je dobře známo, že sportovkyně jsou pilnější a pečlivější než sportovci.

Při práci se špičkovými hráči, je zapotřebí si uvědomit, že (přes všechny výše zmíněné fyzické a psychické rozdíly mezi hráči a hráčkami) mohou být tyto rozdíly méně zřejmé.

3.5.2 Vedení tenisových hráček, co si musí rodič uvědomit

Základním předpokladem je, aby rodič pochopil, že výkonnost hráček není výsledkem pouze fyzických kvalit, ale výsledkem kombinace pohybových schopností a správného přístupu k tenisu (tréninkového přístupu, odpovídající motivace a tréninku) a zpětné vazby od hráčky.

Rodiče by měli vzít v úvahu, že ocenění a kritika mohou mít rozhodující vliv. Měli by se však vyhýbat neustálé kritice či přehnané chvále.

Tón a způsob jakým rodiče přednášejí kritiku nebo oceňování může mít zásadní vliv na rozvoj osobnosti a budoucí výkonnost mladé hráčky.

3.5.3 Shrnutí

Z této kapitoly je patrné, že při náhledu na tenisové hráčky bychom měli dodržovat několik zásad

Mezi muži a ženami existují nejenom fyzické rozdíly, ale zejména odlišnosti psychické. Úkolem rodičů je především naslouchat, porozumět a poskytovat podporu ve snaze a odhodlání jejich dcer stát se dobrými a správnými sportovkyněmi.

Ženy dozrávají o 2 – 3 roky dříve, než muži. Tato skutečnost umožňuje dříve dosáhnout maximální výkonnosti.

Specifické situace jako menstruace a další mohou ovlivnit výkon a je třeba je řešit opatrně a citlivě.

4. METODY PRÁCE

Pro postížení reálného stavu, jak přistupují děti a rodiče k zápasům na turnajích, jaké charakteristiky vykazuje jejich interakce v soutěžním prostředí, jsem využila metod kvalitativního výzkumu.

Jedná se o jevy a fenomény obtížně měřitelné a proto považuji za vhodné pro jejich postížení metody kvalitativní, zejména jsou- li jevy sledovány zároveň více způsoby. Předpokládám, že takto bude možno postihnout realitu pro čtenáře nejlépe a přispět tak k pochopení některých procesů a zákonitostí specifického tenisového prostředí.

4.1 Cíl

Popis a analýza přístupu rodičů a dětí k soutěžním zápasům a jejich chování a vzájemné interakce v soutěžních podmínkách.

4.2 Charakteristika sledovaného souboru

Výzkum byl prováděn na tenisových turnajích kategorie „A“, „B“, „C“ starších žáků a žákyň v Praze a středočeském kraji.

Respondenty jsem rozdělila na 3 skupiny starších žáků a žákyň:

- a) starší žáci do 100. místa na CŽ
- b) starší žákyně do 100. místa na CŽ
- c) starší žáci a žákyně nad 100. místo na CŽ

a 2 skupiny jejich rodičů:

- a) rodiče starších žáků žákyň do 100. místa na CŽ
- b) rodiče starších žáků a žákyň nad 100. místo na CŽ

Rozdala jsem 230 dotazníků. Polovinu dětem a polovinu jejich rodičům. Přesně: 30 chlapcům na turnajích starších žáků postavených lépe než na 100. místě celostátního žebříčku CŽ, 30 dívkám na turnajích starších žákyň lépe postaveným než na 100. místě CŽ, a 55 dalším dětem hůře postaveným než na 100. místě CŽ. Stejným poměrem jsem rozdala dotazníky mezi jejich rodiče. Od každého hráče (hračky) tedy odpovídal i jeho (její) rodič.

4.3. Metody sběru dat

4.3.1. Dotazníky

Hlavním cílem dotazníků bylo zjistit, jaký panuje vztah mezi dětmi ve věku 12 – 14 let a jejich rodiči při sportovních utkáních. Zajímaly mě různé druhy reakcí a odpovědí dětí a rodičů na mé všetečné otázky, týkající se chování a projevu emocí při zápasech.

Dále jsem se zaměřovala na různé výkonnostní úrovně dětí a porovnávala jsem jejich odpovědi.

V neposlední řadě mě zajímal přístup rodičů ke sportování svých dětí a ambice a očekávání do nich kladené.

Spolupráce při vyplňování dotazníků byla dobrá, jen 5% rodičů nemělo ochotu dotazník vyplnit, 15% rodičů vyplnilo po ujištění o anonymitě dotazníku a našly se případy, kdy rodiče přáli mnoho zdaru při výzkumu s tím, že by si závěr práce rádi přečetli.

Druhy dotazníků

Sestavila jsem 2 typy nestandardizovaných dotazníků:

1 pro děti a 1 pro jejich rodiče

Dotazník pro děti

dotazník byl koncipován pro děti od 12 do 14 let.

Skládá se z 2 základních částí: **Anamnéza**

a samotného **Dotazníku**.

Anamnéza obsahuje 4 obecné otázky. Podle odpovědí na tyto otázky se dozvíme základní údaje a informace o dotazovaných respondentech.

Část **Dotazník** obsahuje 18 otázek. Odpovědi by nám měli přinést informace o motivaci hráče, o chování hráče, jak hráč sám sebe vnímá, jaké má postoje a názory, jak funguje vztah rodič-hráč. V dotazníku jsou použité jak uzavřené, tak polootevřené i otevřené otázky.

Podrobnosti o otázkách a účel a důvod jejich položení objasňuji v subkapitole 4.3.1.1

Dotazník pro rodiče

dotazník je sestaven pro rodiče dětí, které hrají na turnaji.

Sestává se z 2 základních částí: **Anamnéza**

Dotazník

Anamnéza obsahuje 4 obecné otázky. Odpovědi na tyto otázky nám podají základní informace o rodičích mladého sportovce a také o investičních prostředcích do jeho sportování ročně vložených.

Část **Dotazník** se skládá z 16 otázek. Měli bychom získat informace o názorech a postojích rodičů na sportování svého dítěte. Dále jsem chtěla znát stav psychického rozpoložení rodičů při zápasech svého dítěte.

V Dotazníku je použito 12 uzavřených otázek, 1 polootevřená a 3 otevřené otázky.

Podrobnosti o otázkách a účel a důvod jejich položení objasňuji v subkapitole 4.3.1.2.

4.3.1.1 Otázky v dotaznících – Dotazník pro děti

dotazník byl koncipován pro děti od 12 do 14 let.

Skládá se ze 2 základních částí: **Anamnéza**
a samotného **Dotazníku**.

Anamnéza obsahuje 4 otázky:

Otázka č. 1 – Věk respondenta.

Otázka č. 2 – Umístění respondenta na celostátním žebříčku.

Otázka č. 3 – „Jak často trénuji“ – uzavřená otázka, kde jsem nabídla 4 různé možnosti odpovědí: 0-2 hodiny tenisu týdně, 3-5 hodin týdně, 6-9 hodin týdně, více než 10 hodin týdně.

Chtěla jsem znát souvislosti mezi počtem týdně odtrénovaných hodin a chováním a přístupem respondenta k turnajům a tenisu jako takovému.

Otázka č. 4 – „Jak moc mě baví tenis?“ – odpověď na tuto otázku byla uzavřena do stupnice 1 – 10, přičemž odpověď 0 znamená „tenis mě vůbec nebaví“ a odpověď 10 vyjadřuje pocit respondenta, že „tenis je pro něj vším“.

Chtěla jsem zjistit, zda existují nějaké souvislosti mezi respondentovou „mírou zaujetí pro tenis“ a prožíváním jeho zápasu a chováním jeho rodičů.

Dotazník obsahuje 18 otázek:

Otázka č. 1 – „Proč jsi začal hrát tenis?“ – uzavřená otázka s 5 nabídnutými možnostmi odpovědí, kdo nebo co, přivedlo respondenta k tenisu.

Otázka č. 2 – „Je tenis tvým hlavním sportem?“ – otevřená otázka. Respondent měl za úkol doplnit, zda je tenis jeho hlavním sportem a pokud tenis není jeho hlavním sportem, tak doplnit jaký sport to je.

Otázka č. 3 – „Jak moc tě baví tréninky?“ – uzavřená otázka. Respondenti měli vyjádřit, jak moc je baví trénovat, na škále od 0 do 10. 0 znamená, že je trénink nebaví vůbec. Naopak 10 označuje maximální zábavu a radost z tréninku.

Otázka č. 4 – „Těšíš se na turnaje?“ – stejný typ otázky jako u otázky č. 3. Požádala jsem respondenty, aby svou míru těšení se na turnaje převedly do škály od 0 do 10.

Zajímalo mě srovnání odpovědí u otázek č. 3 a 4. Byla jsem zvědavá, zda co do oblíbenosti převažuje spíše trénování či hraní zápasů.

Otázka č. 5 – „Proč se těšíš na turnaje?“ – polootevřená otázka. Respondent si mohl vybrat z 3 uzavřených odpovědí nebo měl k dispozici 4. otevřenou možnost odpovědi, kde by napsal svůj vlastní důvod nebo pocit proč se těší na turnaje.

V této otázce mě zajímalo, proč děti jezdí na turnaje. Zda je to opravdu jen jejich čistá vůle a touha zahrát si tenis a zasoutěžit si anebo jsou k tomu „nuceny“ jinými vnějšími (netenisovými) vlivy jako například rodiči anebo „jen“ pouhou přítomností kamarádů a prostředí, ve kterém se rády vyskytují a dobře cítí.

Otázka č. 6 – „Jak prožívají tvoji rodiče tvůj zápas?“ – uzavřená otázka. Respondent dostal na výběr 5 různých typů odpovědí a měl si vybrat 1 – 2 z nabízených odpovědí, která nejlépe pasuje k chováním jeho rodičů při jeho zápase.

Tuto otázku jsem pokládala proto, abych zjistila, jak děti vnímají chování jejich rodičů při jejich zápasech. Zajímalo mě, zda si děti uvědomují reakce svých rodičů při zápase a zda tyto reakce mohou mít vliv na psychické rozpoložení dětí při zápase.

Otázka č. 7 – „Uklidňuje tě přítomnost tvých rodičů při tvém zápase?“ – uzavřená otázka. Respondent dostal na výběr opět 5 různých typů odpovědí a měl si vybrat pouze 1 z nich, která nejbližší koresponduje s jeho pocity spojenými s účastí jeho rodičů při zápase.

Otázka č. 7 byla mířena přímo na tělo dětem a jejich vnitřní pocity. Chtěla jsem, aby se zamyslely nad tím, jak důležitá, lhostejná nebo stresující je přítomnost jejich rodičů při jejich zápase. Byla jsem zvědavá, zda jsou rodiče „pověšení na plotě“ pro děti spíše oporou, či spíše znervózňujícím a stresujícím prvkem.

Otázka č. 8 – „Rozebírají s tebou rodiče tvé zápasy a jsi rád, že to dělají?“ – uzavřená otázka. Další z otázek, kde respondent dostal na výběr z 5 různých možných druhů odpovědí a měl si vybrat 1, která je pro něj nejbližší.

Chtěla jsem vědět, jestli proměněným mečbolem pro rodiče zápas končí nebo nikoliv. Zajímalo mě, zda rodiče rozebírají s dítětem všechny zápasy, či jen prohrané nebo nepovedené. Také jsem chtěla vědět míru „domácí komunikace“ v rodině.

Otázka č. 9 – „Co tě motivuje k vítězství v zápase?“ – polootevřená otázka. Byly dány 3 možnosti uzavřených odpovědí a 1 otevřená možnost, kde by respondent mohl vyjádřit svůj vlastní důvod nebo příčinu jeho motivace k vítězství.

Tato otázka byla pro mě jednou z nejzajímavější a moc jsem byla zvědavá na odpovědi dětí. Byla jsem zvědavá, co je hlavní motivací k tomu, aby šly na dvorec a snažily se vyhrát. Zajímalo mě, zda tím“ motorem“ je samotný pocit z výhry, pohár, body, vidina postupu na žebříčku, slíbená odměna od rodičů, či pouhá touha si co nejlépe zahrát. Nebo je to nakonec úplně něco jiného?

Otázka č. 10 – „Jak se chovají tvoji rodiče po tvém prohraném zápase?“ – polootevřená otázka. Děti dostaly na výběr dvě možné fráze rodičů reagujících na jejich prohraný zápas, dále dostaly na výběr dva druhy negativního chování svých rodičů při reakci na jejich prohraný zápas. Pátá možnost odpovědi byla ponechána volnou (otevřenou)- děti v ní měly prostor samy vyjádřit reakci rodičů na jejich prohraný zápas.

Tuto otázku jsem pokládala hlavně proto, abych zjistila, jaký nepřímý tlak vyvíjí rodiče na svého potomka. Zda jsou citliví a hodnotí jeho snahu a byť prohrál, tak se snažil a soupeř byl prostě lepší.

A nebo zda mají spíše radikálnější názory typu: „prohra je prohra a ta už se nesmí opakovat jinak uvidíš...“.

Otázka č. 11 – „Přemýšlíš po prohraném zápase, jestli ti rodiče vynadají?“ – uzavřená otázka související s předchozí otázkou č. 10. Dítě mělo k dispozici 5 různých druhů odpovědí a mělo si vybrat 1 z nich, která nejvíce koresponduje s jeho myšlenkami po prohraném zápase.

Zde jsem “ zabrousila “ do hlouby dětské duše a chtěla jsem znát, zda a jak moc se bojí reakce svých rodičů na prohru. Zda u rodičů převládá nadhled a soudnost, či jen strohá realita prohry. Zajímaly mě také případné důvody obav mladých tenistů a tenistek z reakcí svých rodičů.

*Otázka č. 12 – „Po vyhraném zápase přemýšlíš o.....“
a očekáváš od rodičů“ – dvojitá otevřená otázka, kde měli respondenti doplnit předepsaný začátek věty přesně podle své soukromé vůle a stavu jejich mysli po vyhraném zápase.*

Otázka č. 12 je „psychologickou“ otázkou, kde jsem se v první části snažila zjistit pocity dětí po jejich vyhraném zápase. Zajímalo mě, na co myslí, jestli si přehrávají úspěšné míče z právě vyhraného zápasu nebo si prostě jen užívají pocit z vítězství nebo zda jsou už v myšlenkách na další zápas. Druhou část jsem směřovala na vztah dětské mysli k jejich rodičům. Zajímalo mě, zda očekávají za výhru od rodičů nějaké hmotné věcné dary, či spíše psychickou podporu, pochvalu a milý úsměv.

Otázka č. 13 – „Chceš být jednou vrcholový tenista?“ – uzavřená otázka. Respondent dostal na výběr z 5 možných odpovědí. Měl si vybrat 1, která nejvíce odpovídá jeho pocitu a představám.

V této otázce jsem se snažila zjistit vztah a přístup dotazovaného respondenta k tenisu a jeho hraní. Chtěla jsem nepřímo zjistit, zda tenis hraje kvůli vidině slávy a bohatství anebo prostě jen proto, že ho tenis baví. Zajímalo mě, zda je tenis pro něj prioritou, či „jen“ zajímavým zpestřením volného času, V neposlední řadě mě zajímalo, zda o tom dotazovaný respondent nebo jeho rodiče vůbec přemýšlí, či zda to nechávají „volně plynout“.

Otázka č. 14 – „Vytýkají ti rodiče prohru s mladším soupeřem?“ – otevřená otázka. Respondent měl vlastními slovy stručně odpovědět na otázku.

Tato otázka je zaměřena na chování rodičů po prohraném zápase jejich dítěte. Chtěla jsem vědět, zda rodiče zajímá pouze samotná porážka, či do toho zahrnují i ostatní aspekty – v tomto případě věk soupeře. Chtěla jsem si potvrdit nebo vyvrátit dobře známé předsudky a nesprávné teorie některých rodičů, že: „s mladším soupeřem nesmíš nikdy prohrát!“.

Otázka č. 15 – „Vytýkají ti rodiče prohru s méně bodovým soupeřem?“ – otevřená otázka. Respondent měl vlastními slovy stručně odpovědět na otázku.

Otázka č. 15 je velmi podobná otázce č. 14. Důvod jejího položení je také téměř totožný. Opět mě zajímalo, zda rodiče zajímá pouze samotná prohra, či do toho zahrnují i ostatní aspekty – v tomto případě postavení

soupeře na žebříčku. Jak víme, ne vždy je žebříček objektivním měřítkem výkonnosti a proto časté předsudky a tlaky rodičů na své děti, že „nesmíš prohrát s hůře postaveným hráčem na žebříčku!“ nejsou vždy na místě a děti spíše jen stresují.

Otázka č. 16 – „Jak se chováš při zápase?“ – otevřená otázka. Zde se měli respondenti možnost rozepsat a snažit se popsat své chování při zápase.

Na odpovědi na tuto otázku jsem byla velmi zvědavá, protože byla otevřená a děti měly za úkol se co nejvíce rozepsat o svém chování na dvorci při zápase. Zajímalo mě, jak vidí samy sebe při zápase, jak dalece si své chování uvědomují a jestli a jak budou schopny popsat své emoce.

Otázka č. 17 – „Důvěřuješ soupeřovým výrokům při zápase?“ – uzavřená otázka. Byly dány pouze 3 možnosti odpovědí a děti si měly vybrat pouze 1 z nich, která vyjadřuje jejich postoj k soupeřovým výrokům při zápase. Tato otázka byla spíše doplňující a měla napomoci dokreslit hrubý psychologický profil dítěte.

Otázka č. 18 – „Hádáš se při zápase se soupeřem?“ – uzavřená otázka. Zde byly nabídnuty 4 možné varianty odpovědí. Děti měly vybrat 1 z nich. Tato otázka úzce související s předcházející otázkou (č. 17) a je též pouze doplňkovou otázkou sloužící k bližší specifikaci psychologického profilu respondenta.

Otázky č. 17 a č. 18 jsem do Dotazníku zařadila až na konec. Byly pojaty jako doplňkové a jak již je v jejich popisu zmíněno, měly posloužit jako dokreslení hrubého psychologického profilu dítěte. Obě dvě otázky spolu

úzce souvisí, a aby odpovědi byly brány jako relevantní, nesměly si v těchto otázkách protiřečit. Zajímalo mě, zda jsou daní jedinci spíše hádavého a podezřívavého typu, či soupeřovým výrokům víceméně věří a soustředí se hlavně na svůj výkon.

4.3.1.2 Otázky v dotaznících - Dotazník pro rodiče

dotazník je sestaven pro rodiče dětí, které hrají na turnaji.

Sestává se z 2 základních částí: **Anamnéza**

Dotazník

Anamnéza obsahuje 4 obecné otázky:

Otázka č. 1 – Věk obou rodičů a věk dítěte

Otázka č. 2 – Vzdělání obou rodičů

Otázka č. 3 – Umístění dítěte na celostátním žebříčku.

Otázka č. 4 – Roční investice rodičů do tenisu svého dítěte – uzavřená otázka se 4 nabídnutými druhy odpovědí, z nichž nejmenší možné investice jsou stanoveny do 30 tis. Kč ročně, a nejvyšší možná varianta investic je nad 100 tis. Kč ročně.

Zajímalo mě, zda existuje souvislost mezi žebříčkovým postavením dítěte a investicemi do jeho tenisu. Dále mě zajímala souvislost výše investic s chováním a přístupem rodičů k tenisu svého dítěte.

Dotazník obsahuje 16 otázek:

Otázka č. 1 – „Proč začalo Vaše dítě hrát tenis?“ – uzavřená otázka s 3 možnými druhy odpovědí kdo nebo co přivedlo dítě k tenisu.

Otázka č. 2 – „Sportujete?“ – uzavřená otázka. Rodiče měli na výběr ze 4 možností odpovědí, zda někdy sportovali a jestli hráli tenis.

Chtěla jsem zjistit, jestli rodiče dítěte sami sportovali a třeba dokonce hráli nebo hrají i tenis, či zda jsou nesportovci. Zajímalo mě postoj a vztah rodiče-sportovce ke svému dítěti ve srovnání s rodičem-nesportovcem

Otázka č. 3 – „Jak jste dříve sportoval (a)?“ – uzavřená otázka. Rodiče měli 4 možnosti odpovědí, jak moc aktivně sportovali.

Smyslem této otázky bylo doplnění informací získaných z otázky č. 2. Chtěla jsem vědět, jak moc aktivně a na jaké úrovni sportovali rodiče dítěte. Zajímalo mě, jestli přístup bývalých vrcholových sportovců ke sportování svého dítěte bude odlišný, než přístup rodičů, kteří sportovali rekreačně nebo vůbec ne.

Otázka č. 4 – „Chcete, aby Vaše dítě hrálo vrcholově?“ – uzavřená otázka. Rodiče dostali na výběr 4 možné odpovědi vyjadřující jejich postoj k budoucnosti jejich dítěte spojené s tenisem.

Zajímalo mě, jaký mají rodiče náhled na sportování svého dítěte a jaké jsou jejich nároky a požadavky na jejich dítě. Chtěla jsem znát jejich priority.

Otázka č. 5 – „Souhlasíte s uvolňováním Vašeho dítěte ze školy kvůli tréninku?“ – uzavřená otázka. Rodiče dostali na výběr 4 možnosti odpovědí, jak moc souhlasí s uvolňováním jejich dítěte ze školy.

Otázka č. 5 úzce souvisí s otázkou č. 4. Chtěla jsem si potvrdit domněnku o úzké souvislosti mezi kladnými odpověďmi v otázce č. 4 a otázce č. 5. Pokud budou chtít rodiče, aby jejich dítě hrálo vrcholově, budou muset tomuto „snu“ podřídit vše – a tedy i studium.

Otázka č. 6 – Je tenis hlavním sportem Vašeho dítěte“ – otevřená otázka. Rodič měl za úkol doplnit, zda je tenis hlavním sportem jeho dítěte a pokud tenis není hlavním sportem jeho dítěte, tak doplnit jaký sport to je.

Otázka č. 7 – „Sledujete zápasy Vašeho dítěte?“ – uzavřená otázka, kde rodič dostal na výběr 5 možných odpovědí odstupňovaných podle intenzity sledování zápasů svého dítěte.

Chtěla jsem zjistit, zda existuje nějaká souvislost a přímá úměra mezi očekáváním rodičů od jejich dítěte a sledovaností zápasů jejich dítěte nebo zda je tato souvislost těžko prokazatelná, protože kvůli práci či jiným závazným aktivitám nejsou rodiče schopni sledovat každý zápas jejich dítěte, na který by si vzpomněli.

Otázka č. 8 – „Mluvíte doma o tenise?“ – uzavřená otázka. Rodiče měli na výběr ze 4 odpovědí odstupňovaných podle intenzity mluvení o tenise s jejich dítětem.

Zajímalo mě, jaký názor a postoj k této otázce zaujmou děti a jaký jejich rodiče. Byla jsem zvědavá, zda se jejich postoje budou shodovat či to budou vnímat spíše opačně.

Otázka č. 9 – „Jaké máte s dítětem plány do budoucna?“ – uzavřená otázka související s otázkou č. 4. Rodiče dostali na výběr opět 4 možnosti odpovědí, z nichž si měli vybrat 1 možnost, která nejlépe koresponduje s jejich přesvědčením.

Podobně jako u otázky č. 4 mě zajímalo, jaké mají rodiče nároky na své dítě a zda jejich plány do budoucna souvisí s hraním tenisu jejich dítěte.

Otázka č. 10 – „Myslíte si, že se Vaše dítě jednou umístí v 1. desítku dospělých v ČR?“ – uzavřená otázka s již tradiční škálou 4 možných odpovědí.

Zajímalo mě, jak moc rodiče věří v úspěch svého dítěte. V souvislosti s touto otázkou jsem se zaměřila na pozorování dětí, u kterých rodiče zaškrtnuli odpověď za a) – tedy „jsem o tom přesvědčen (a)“. V této souvislosti jsem analyzovala a porovnávala soudnost rodičů, vynaložené investice a odpovědi na další otázky se skutečnou herní úrovní jejich dítěte.

Otázka č. 11 – „Při zápase svého dítěte.....“ – polootevřená otázka. Zde měli rodiče možnost doplnit 3 uzavřené odpovědi možného chování při zápasech vlastního dítěte. Čtvrtá odpověď zůstala otevřená, aby se rodič mohl o svém chování při zápasech svého dítěte podrobněji vlastními slovy rozepsat.

Tuto otázku jsem pokládala proto, abych zjistila, jak rodiče vidí a vnímají sami sebe při zápasech svého dítěte. Příslušnou odpověď jsem si ověřovala i vlastním pozorováním aktivity rodiče při zápase dítěte.

Otázka č. 12 – „Fandíte svému dítěti při zápase?“ – uzavřená otázka. I zde dostal rodič k dispozici 4 možností jeho odpovědi odstupňované v závislosti na intenzitě jeho fandění.

Chtěla jsem zjistit jak často a v jakých momentech dokáží rodiče podpořit své dítě. Zajímalo mě, jací rodiče kdy povzbuzují. Domnívala jsem se, že čím více a vrcholověji samotní rodiče sportovali, tím řidčeji a pouze v důležitých momentech své děti povzbuzují. Takovéto chování a jednání bych také (na rozdíl od po každém míčku tleskajících maminek a neustále komentujících tatínků) považovala za správné a sportovní.

Otázka č. 13 – „V zápasech, v kterých se Vašemu dítěti nedaří:.....“ – uzavřená otázka. Zde jsem dala do nabídky 5 variant možného doplnění věty v otázce. Rodiče mohli zaškrtnout i více odpovědi podle toho, jak v inkriminovaných zápasech reagují.

Zde mě zajímala především souvislost odpovědi na tuto otázku s odpověďmi na otázky č. 4, 5. a 10. Chtěla jsem znát, jestli existuje souvislost mezi ambicemi a nároky kladenými na hlavu svého potomka a chováním rodiče v těžkých situacích. Zda je ambiciózní rodič schopen brát nepříznivý vývoj zápasu svého potomka s nadhledem a uklidnit jej, případně trochu mu poradit, či na něj působí spíše negativně.

Otázka č. 14 – „Po prohraném zápase své dítě:.....“ – uzavřená otázka. Rodiče dostali na výběr 4 možnosti svého chování po prohraném utkání svého dítěte a museli se s 1 nebo 2 z nich ztotožnit.

Chtěla jsem znát reakce rodičů na prohrané utkání svého potomka. Jak dalece a jakým způsobem prohru řeší nebo neřeší atd.

Otázka č. 15 – „Dovedete se rozčílit nebo pohádat při zápase svého dítěte?“

15a) – na své dítě.....

15b) – na soupeře, nebo jeho rodiče..... – otevřená „dvojotázka“. Rodiče měli za úkol svými slovy doplnit rozepsanou větu týkající se jejich chování a projevů emocí při zápase. Záměrně je odlišeno rozčílení se „do vlastních řad“ a na cizí.

Na odpovědi na tuto otázku jsem byla opravdu hodně zvědavá. A to také proto, že jsem i tuto otázku podrobila vlastnímu pozorování a vedla k ní několik rozhovorů. Chtěla jsem si ověřit pravdivost psaných slov rodičů v reálných situacích. V neposlední řadě jsem chtěla zjistit, jak moc jsou rodiče schopni zasáhnout (zasahovat) do zápasu nebo je dokonce svým chováním ovlivnit (ovlivňovat).

Otázka č. 16 – „Co si myslíte o herní úrovni Vašeho dítěte?“ – otevřená otázka. U této poslední otázky Dotazníku pro rodiče se mohli rodiče obsírně rozepsat o tom, jak vidí herní úroveň jejich potomka oni sami.

Zajímalo mě, jak nahlízejí na herní úroveň svého dítěte a jak a co budou hodnotit. Byla jsem také zvědavá, jestli někteří nezahrnou do případného

důvodu nižší úrovně svého dítěte nějaké vnější vlivy... I tuto otázku jsem podrobila osobnímu pozorování. Chtěla jsem si ověřit soudnost rodičů (ať už v kladném nebo záporném slova smyslu).

Z výše uvedených řádek je patrná vzájemná propojenost některých otázek Dotazníku pro děti a Dotazníku pro rodiče. Tato propojenost není náhodná. Chtěla jsem porovnat odpovědi dětí a rodičů na stejné nebo velmi podobné (často jen jinak položené) otázky. Rozdílné odpovědi od dětí a rodičů na stejnou otázku by značili v lepším případě pouze jiný náhled na zkoumanou situaci a velmi by ovlivnily vypovídací hodnotu celého dotazníku.

K výsledkům, vyhodnocení a porovnání odpovědí se podrobně vrátím v kapitole č. 5.

4.3.2 Neformální rozhovor

Pro úplnost výzkumu byla použita metoda rozhovoru, která byla uskutečněna po odevzdání Dotazníků. Snažila jsem se zpovídat spíše komunikativní typy rodičů, kde byla šance, že se ještě něco zajímavého dozvím a doplním a rozšířím některé odpovědi uvedené v dotaznících. Děti jsem volila podle projevů na dvorci a také podle ochoty se mnou komunikovat. Rozhovory probíhaly u oběda v tenisové restauraci, v blízkosti dvorce, v tenisové šatně, dá se tedy říci, že v celém tenisovém areálu.

Výhodou doplnění výzkumu touto metodou bylo, že respondent si neuvědomoval, že rozhovor s ním vedený je součástí výzkumu (Hendl, 2006).

4.3.3 Pozorování vzájemné interakce rodičů a dětí

Současně jsem (pro získání detailnějších informací) na turnajích prováděla pozorování. Mapovala jsem chování rodičů (zejména v průběhu zápasu dítěte a po zápase).

Zajímaly mě reakce dítěte na chování jeho rodiče při zápase.

Zajímalo mě samozřejmě také chování dítěte samotného v zápase.

A v neposlední řadě mě zajímaly reakce na vyhrané a prohrané zápasy ze strany dětí, ale hlavně zejména ze strany jejich rodičů.

Jednalo se o skryté a nezúčastněné pozorování. Využila jsem přitom pozorování nestrukturované, které probíhalo v přirozené situaci na turnaji. Jeho výhodou bylo, že pozorované subjekty nevěděly, že jsou sledovány a proto bylo možno předpokládat, že jejich chování bude probíhat přirozeně (Hendl, 2006). Místo, ze kterého jsem pozorování uskutečnila, bylo vždy vybráno tak, abych nepůsobila rušivě a nápadně, vyplývalo z přirozené role diváka na tenisovém turnaji.

4.4 Metody evidence zpracování dat a prezentace výsledků

Dotazníky byly archivovány a rozhovory byly zkráceně zaznamenány písemně ve formě stručných poznámek. Poznámky se týkaly předem vybraných faktů, ale i náhodných poznatků.

Rovněž při pozorování jsem si dělala terénní poznámky popisného i reflektujícího charakteru (Hendl, 2006), které jsem následně zakomponovala do svého vyhodnocení.

Výsledky a vyhodnocení obsahuje kapitola č. 5. Jejich prezentace je rozdělena do tří částí:

- výsledky otázek z dotazníků (subkapitola 5.1),
- výsledky pozorování a rozhovorů (subkapitola 5.2)
- a nakonec vyhodnocení a porovnání všech výsledků vzhledem ke sledovaným skupinám (5.3).

Jedná se vlastně o vytvoření závěrečného shrnujícího protokolu na základě kvalitativní obsahové analýzy (Hendl, 2006).

5. VÝSLEDKY, DISKUSE A VYHODNOCENÍ

5.1. Výsledky dotazníků

5.1.1 Dotazník pro děti

Odpovědi na otázky od dětí jsem rozdělila do 3 základních skupin, které jsem odděleně zkoumala a vyhodnocovala.

U některých otázek jsem odpovědi porovnávala i navzájem mezi jednotlivými skupinami.

3 typy skupin dětských respondentů:

- a) **starší žáci umístění do 100. místa na celostátním žebříčku**
- b) **starší žákyně postavené do 100. místa na CŽ**
- c) **starší žáci + starší žákyně postavené hůře než na 100. místě na CŽ**

Anamnéza

Otázka č. 3 – „Jak často trénuji“

- a) 33% více než 10hod týdně, 50% 6-9hod. týdně, 17% 3-5hod. týdně
- b) 80% více než 10hod. tréninku týdně, 10% 6-9hod, 10% 3-5hod. týdně
- c) 17% více než 10hod. týdně, 50% 6-9hod. týdně, 33% 3-5hod. týdně

Otázka č. 4 – „Jak moc mě baví tenis“ (stupnice 0-10: 0 = vůbec mě nebaví, 10= tenis je pro mě vším)

- a) Dotazované respondenty baví tenis na úrovni 8,8 z 10 možných bodů.
- b) 9,2
- c) 8,7

Dotazník

Otázka č. 1 – „Proč jsi začal hrát tenis?“

- a) Důvody proč začaly hrát tenis, jsou velmi rozmanité. Více než 40% dotazovaných hráčů přivedli k tenisu rodiče. Zbylé 4 podněty proč začali mladí chlapci s bílým sportem, byly rovnoměrně vyváženy okolo hranice 15%.
- b) 80% dotazovaných starších žákyň chtěly hrát tenis samy, 15% přivedli k tenisu rodiče a pouze jedinou výjimku (potvrzující pravidlo...) přivedl k tenisu někdo jiný.
- c) U 45% dětí byl začátek hraní projevem vlastní vůle. U 20% to byla náhoda. Další rovnoměrně ovlivnili rodiče, kamarádi nebo někdo jiný.

Otázka č. 2 – „Je tenis tvým hlavním sportem?“

- a), b), c) U všech dotazovaných ve všech zkoumaných skupinách je tenis jejich hlavním sportem.

Otázka č. 3 – „Jak moc tě baví tréninky?“ (stupnice 0 – 10)

- a) Průměrná obliba tréninku v této sledované skupině je rovna číslu 7.
- b) Průměrná obliba tréninku u těchto sledovaných dívek je na čísle 9,5.
- c) Průměrná obliba tréninku mezi těmito sledovanými dětmi je 9,2.

Otázka č. 4 – „Těšíš se na turnaje?“ (stupnice 0 – 10)

- a) Intenzita těšení se na turnaje v této sledované skupině je na čísle 9,5 ze stupnice 0 –10 bodů, kde 0 znamená nejnižší možný pocit těšení se na turnaje a číslo 10 vyjadřuje maximální míru těšení se na turnaje.
- b) 8,5.
- c) 9,5

Otázka č. 5 – „Proč se těšíš na turnaje?“

- a) 60% bere turnaje jako možnost dosahovat vítězství. 25% si jede na turnaj především zasoutěžit. 15% tam jezdí hlavně kvůli kamarádům.
- b) Téměř 75% dotazovaných dívek berou turnaje jako možnost dosahovat vítězství a zasoutěžit si. 20% dívek jezdí na turnaje hlavně kvůli svým kamarádkám. 10% dívek bere turnaje jako „pomůcku“ ke zlepšení své hry a psychické odolnosti.
- c) Více než 50% z nich bere turnaj jako možnost dosahovat vítězství. Téměř 25% si jezdí hlavně zasoutěžit, 15% navštěvuje turnaje hlavně kvůli svým kamarádům, 10% z nich si chce prostě „jen“ zahrát.

Otázka č. 6 – „Jak prožívají tvoji rodiče tvůj zápas?“

- a), b), c) Procentuální vyjádření odpovědí je u jednotlivých skupin shodné. Všem 75% dotazovaných dětí rodiče při zápase spíše fandí. 20% spíše tiše radí a u 10% odchází od kurtu, když se jim zrovna nedaří. Ani u jedné ze zkoumaných skupin se neobjevily žádné odpovědi c) a d).

Otázka č. 7 – „Uklidňuje tě přítomnost tvých rodičů při zápase?“

- a) Odpovědi na tuto otázku jsou velmi vyrovnané. Pro 30% chlapců je přítomnost jejich rodičů na zápasech oporou. Dalších 70% je rovnoměrně rozděleno mezi zbylé 4 druhy odpovědí.
- b) Průzkum nám ukázal, že pro více než 50% dívek je přítomnost rodičů při jejich zápase morální podporou a uklidňujícím elementem. Dalších 20% dívek je rádo, pokud se na jejich zápas rodiče dívají. 20% je to jedno.
- C) V odpovědích na tuto otázku se poměrně často vyskytují odpovědi typu „je mi jedno, jestli se dívají“ – a to ve více než 33%. 25% je rádo, když se na ně rodiče při zápasech dívají. Dalších 25% považuje rodiče za oporu. 15% přítomnost jejich rodičů znervózňuje.

Otázka č. 8 – „Rozebírají s tebou rodiče tvé zápasy a jsi rád, že to dělají?“

a), b) c) V této otázce opět nejsou žádné podstatnější rozdíly v odpovědích u jednotlivých skupin. 30% mladých tenistů a tenistek rádo rozebírá své zápasy s rodiči, 35% chce znát jejich hodnocení, 15% si myslí, že to rodiče to s mluvením doma o tenise přehání, s 20% dotazovaných rodiče zápasy neprobírají nikdy nebo jen zřídka.

Otázka č. 9 – „Co tě motivuje k vítězství v zápase?“

a) 85% chlapců motivuje k vítězství pocit z výhry, vítězství jako takové a pohár. Zbylých 15% motivují body a postup na žebříčku.

b) Téměř 66% dotazovaných dívek motivuje pocit z výhry a vítězství jako takové. 25% dívek motivují body a postup na žebříčku nebo další úspěch. Pouze méně než 10% dívek motivuje odměna od rodičů.

c) 55% motivuje k vítězství pocit z výhry atd., 40% motivují body a postup na žebříčku a 1 dívku žene dopředu radost rodičů!

Otázka č. 10 – „Jak se chovají tvoji rodiče po tvém prohraném zápase?“

a) 50% rodiče spíše jemně uklidňují, 35% nabádají k vyššímu úsilí v dalším zápase, 15% zakáží jejich oblíbené činnosti.

b) 25% dívek rodiče uklidní, 20% nabádají ke zvýšené činnosti, 15 procentům vynadají. U dalších 40% je to podle toho, jaký odvedly svůj výkon při zápase a jak bojovaly.

c) Více než 50% dětí nabádají rodiče k většímu úsilí v dalších zápasech. 25% rodiče uklidní, 15% vynadají nebo zakáží jejich oblíbené činnosti. Zbylých 10% to má toho jak hráli nebo bojovali.

Otázka č. 11 – „Přemýšlíš po prohraném zápase jestli ti rodiče vynadají?“

a) 75% respondentů po prohraném zápase často přemýšlí, jestli jim rodiče vynadají. 25% o tom přemýšlí jen někdy.

- b) Více než 50% dívek o tom přemýšlí, jen pokud samy vědí, že nebojovaly. 20% o tom přemýšlí někdy, 15% často a 10% vždy.
- c) U této skupiny jsou odpovědi velmi podobné těm u skupin a) a b). Zajímavé je, že ani jedna odpověď v žádné skupině nezněla, že o tom, že jim rodiče vynadají, nikdy nepřemýšlí...!

Otázka č. 12 – „Po vyhraném zápase přemýšlíš o.....

a očekáváš od rodičů.....“

a), b), c) Všechny dotazované děti po vyhraném zápase přemýšlí o dalším zápase (koho budou mít dalším kole atd.). Někteří hned po utkání shání informace o svém dalším soupeři. Pár dotazovaných se těší, jakou budou mít jejich rodiče z jejich výhry radost.

Po výhře děti od rodičů nejčastěji očekávají pochvalu a rady do dalšího utkání.

Otázka č. 13 – „Chceš být jednou vrcholový tenista?“

- a) 100% chlapců odpovědělo odpověď za „a“ – ano, udělám pro to všechno.
- b) 75% dívek udělají pro to, aby se staly vrcholovými tenistkami všechno, zbylých 25% o tom nepřemýšlí.
- c) 50% udělá pro úspěch vše, druhých 50% o tom nepřemýšlí.

Otázka č. 14 – „Vytýkají ti rodiče prohru s mladším soupeřem?“

- a) 33% ano, 66% ne
- b) 33% ano, 66% ne
- c) 40% ano, 60% ne

Otázka č. 15 – „Vytýkají ti rodiče prohru s méně bodovým soupeřem?“

- a) 20% ano, 80% ne
- b) 10% ano, 90% ne
- c) 25% ano, 75% ne

Otázka č. 16 – „Jak se chováš při zápase?“

a), b), c) děti velmi upřímně odpovídaly a snažily se popsat své chování na kurtě při zápase. Drtivá většina z nich měla ve svém popisu, že pokud vedou, tak se povzbuzují a pokud prohrávají, tak si nadávají a vztekají se – některé z nich dokonce dodávaly, že zbytečně... Některé se kajícně přiznávaly, že ve chvílích frustrace hází raketou a naopak když vedou, tak jsou v klidu. Další zase psaly, jak jsou nervózní, ale snaží se nedávat své pocity příliš najevo. Mnoho z respondentů (především hůře na žebříčku postavených!) napsalo, že bojují o každý míč a snaží se.

Zajímavé je, že (zvláště u dívek) žádná nevedla, že při zápasech natahuje...

Otázka č. 17 – „Důvěřuješ soupeřovým výrokům při zápase?“

- a) 66% jak komu, 33% ne
- b) 10% ano, 80% jak komu, 10% ne
- c) 33% ano, cca 45% jak komu, 20% ne

Otázka č. 18 – „Hádáš se při zápase se soupeřem?“

- a) 33% občas, 66% zřídka
- b) 10% často, 40% občas, 50% zřídka
- c) 45% občas, 45% zřídka, 10% nikdy

5.1.2 Dotazník pro rodiče

Odpovědi na otázky od rodičů jsem (na rozdíl od Dotazníku pro děti) rozdělila do 2 základních skupin, které jsem odděleně zkoumala a vyhodnocovala.

U některých otázek jsem odpovědi porovnávala i navzájem mezi jednotlivými skupinami.

2 typy skupin dotazovaných rodičů:

- a) **rodiče starších žáků a starších žákyň umístěných do 100. místa na celostátním žebříčku**
- b) **rodiče starších žáků a starších žákyň umístěných hůře než na 100. místě na celostátním žebříčku**

Anamnéza

Otázka č. 4 – „Do tenisu investujeme cca“

- a) 15% do 60 tisíc ročně, 45% do 100 tisíc ročně, 40% nad 100 tisíc ročně
- b) 10% do 30 tisíc ročně, 30% do 60 tisíc ročně, 30% do 100 tisíc ročně, 30% nad 100 tisíc ročně

Dotazník

Otázka č. 1 – „Proč začalo Vaše dítě hrát tenis?“

- a) 50% dotazovaných starších žáků a žákyň chtělo hrát tenis samo, 30% přivedli k tenisu rodiče – bývalí tenisté, zbylých téměř 20 přivedli k tenisu rodiče, kteří sami tenis nikdy nehráli.
- b) 50% přivedli k tenisu rodiče – „netenisté“, více než 33% chtěla hrát tenis sama, zbytek přivedli k tenisu rodiče – tenisté.

Otázka č. 2 – „Sportujete?“

- a) 90% rodičů sportovalo a stále ještě sportuje, z toho polovina hrála tenis. Jen zbylých necelých 10% již nesportuje nebo ani nikdy nesportovalo.
- b) Méně než 25% dotazovaných rodičů hraje tenis, dalších téměř 60% také sportuje - provozuje však jiný sport. Zbylých cca 20% již nesportuje nebo ani nikdy nesportovalo.

Otázka č. 3 – „Jak jste dříve sportoval(a)?“

- a) 25% zpovídaných rodičů sportovalo vrcholově, 50% výkonnostně, 25% rekreačně nebo vůbec ne.
- b) 33% vrcholově, 33% rekreačně, 20% výkonnostně, zbytek vůbec ne.

Otázka č. 4 – „Chcete, aby Vaše dítě hrálo vrcholově?“

- a) 50% dotazovaných odpovědělo, že pokud budou schopnosti jejich dítěte stačit, tak ano. 30% pro to udělá vše, 20% dává prioritu škole a pokud ji bude dítě zvládat, tak by se vrcholovému sportování svého dítěte nebránili.
- b) Více než 75% odpovědělo, že pokud budou schopnosti jejich dítěte stačit, tak ano. 10% vidí jako prioritu školu, dalších 10% má jiné priority. Jen 5% z dotazovaných proto, aby dítě mohlo vrcholově sportovat, udělá vše.

Otázka č. 5 – „Souhlasíte s uvolňováním Vašeho dítěte ze školy kvůli tréninku?“

- a) Více než 60% souhlasí s uvolňováním dítěte ze školy, ale pod podmínkou, že musí vše dohonit. Téměř 20% souhlasí bezvýhradně, 15% rodičů to nevidí rádi a jen 5% s uvolňováním zásadně nesouhlasí.
- b) Téměř 80% s uvolňováním souhlasí, ale dítě musí ve škole vše dohonit. Zbylých více než 20% rodičů to nevidí rádo.

Otázka č. 6 – „Je tenis hlavním sportem Vašeho dítěte?“

a), b) 100% dotazovaných rodičů ve všech 2 skupinách odpovědělo „ano“.

Otázka č. 7 – „Sledujete zápasy Vašeho dítěte?“

a) Přes 25% dotazovaných rodičů sleduje zápasy svých dětí vždy. „Zbylých“ 75% sleduje zápasy svých dětí většinou. Odpovědi „občas“, „málokdy“ nebo „nikdy“ se nevyskytly.

b) 40% sleduje zápasy vždy, 45% většinou, 10% občas, 5% jen málokdy.

Otázka č. 8 – „Mluvíte doma o tenise?“

a) Přes 60% rodičů mluví doma o tenise velmi často, téměř 30% často, zbylých cca 10% jen někdy.

b) 33% velmi často, 66% často

Otázka č. 9 – „Jaké máte s dítětem plány do budoucna?“

a) 75% rodičů svému dítěti, pokud bude mít šanci být v tenise dobré, pomohou. Zbylých 25% to nechá na dítěti, jak se samo rozhodne.

b) 70% svému dítěti, pokud bude mít šanci být v tenise dobré, pomůže. Pro 15% rodičů je tenis spíše jen prostředkem, aby se dítě hýbalo, sportovalo. Dalších 15% budoucnost svého dítěte nechá na něm.

Otázka č. 10 – „Myslíte si, že se Vaše dítě jednou umístí v 1. desítce v dospělých v ČR?“

a) 15% rodičů je přesvědčeno o tom, že se jejich potomek jednou umístí v 1. desítce dospělých v ČR. 75% si myslí, že by jejich děčko mohlo mít šanci. Zbylých 10% tomu moc nevěří, spíš si myslí, že ne.

b) 40% myslí, že by jejich děčko mělo šanci, 55% tomu moc neměří, spíš si myslí, že ne. 5% uvažuje tak, že dítě přeci nebude hrát tenis věčně.

Otázka č. 11 – „Při zápase svého dítěte.....“

- a) Více než 60% rodičů při zápase své dítě spíše povzbuzuje. 25% mu spíše tiše radí, cca 8% dítěti spíše hlasitě radí. Zbylých cca 8%, podle svých slov, v těžkých situacích „koučuje psychiku“.
- b) 60% své děti spíše povzbuzuje, 20% spíše tiše radí, 10% spíše radí hlasitě a dalších 10% „raději nic neříká“.

Otázka č. 12 – „Fandíte svému dítěti při zápase?“

- a), b) Cca 20% rodičů fandí svému dítěti po každém míčku, dalších téměř 30% většinou fandí. Více než 50% fandí svému dítěti jen v důležitých okamžicích.

Otázka č. 13 – „V zápasech, v kterých se Vašemu dítěti nedaří:.....“

- a) 70% rodičů se při nepříznivě se vyvíjejících zápasech snaží své dítě hlavně zklidnit. 20% se snaží svému dítěti hlavně poradit a zbylých 10% svému dítěti opravuje chyby.
- b) Téměř 75% se snaží své dítě hlavně zklidnit. Více než 10% se snaží svému děcku hlavně poradit, 10% mu opravuje chyby a 5% mlčí.

Otázka č. 14 – „Po prohraném zápase své dítě:.....“

- a), b) Cca 65% rodičů povzbudí své dítě po jeho prohraném zápase do další práce. 15% rodičů své dítě utěší. 15% svému dítěti vynadá, aby se příště víc snažilo. 10% rodičů prohru neřeší.

Otázka č. 15 – „Dovedete se rozčílit nebo pohádat při zápase svého dítěte?“

- a), b) Drtivá většina dotazovaných rodičů se na své dítě rozčílit dokáže. Nejčastějším důvodem je jeho nesportovní chování, či neustálé stěžování si.

Na soupeře nebo jeho rodiče se dokáže rozčítit zhruba jen třetina zpovídaných rodičů. Nesportovní chování a podvádění je nejčastějším důvodem rozčítlení. Dalším častým důvodem je přílišné zasahování soupeřových rodičů do hry či jejich jiné nesportovní reakce.

Otázka č. 16 – „Co si myslíte o herní úrovni Vašeho dítěte?“

a) Naprostá většina rodičů vidí výkonnost svých synků jako dobrou nebo velmi dobrou. Někteří vidí problém v občasné ztrátě koncentrace a někteří v ne úplně vybroušené technice úderů jejich synů.

Výkonnost dívek hodnotí jejich rodiče jako dobrou nebo vynikající. Problém ovšem vidí v psychice a nevyrovnaných výkonech. Mnoho z nich přiznává, že výkon jejich dcer na turnaji je o poznání horší než na tréninku. „Chtělo by to prostě srovnat v hlavě“.

b) Většina rodičů ví, že je co zlepšovat. Mnozí z nich si myslí, že jejich děti mají navíc, zároveň si ale často uvědomují, že špička je zatím někde jinde. Převážně u děvčat si rodiče stěžují na zbytečně velký strach při zápasech a s tím spojený slabý předvedený výkon („přitom v tréninku jí to tak hezky jde“).

5.2. Výsledky pozorování a rozhovoru

V první řadě musím s uspokojením přiznat, že prostředí na sportovních akcích mládeže se do značné míry zlepšilo. Z mého pozorování vyšlo najevo, že ubylo vyhrocených a ostudných situací z let minulých. Já sama jsem zažila na tenisových turnajích, kterých jsem se zúčastnila, situace, kdy rodiče své děti naháněli po celém areálu, sprostě jim nadávali, pohlavkovali a děti bohužel úspěšně opětovali sprostý slovník rodičů.

Navštívila jsem 5 tenisových turnajů. Myslím, že jsem vypožorovala snad všechny situace chování a reakcí děti – rodiče a znovu musím uznat, že emoce již nejsou tak planoucí, jak tomu bývalo kdysi. Tento fakt se dá přičíst současné „počítačové době“, která dle mého názoru, nabízí hodně vymožeností, o kterých se nám starším dřív ani nezdálo. Mnoho rodičů je hlavně rádo, že jejich potomek vůbec sportuje a aspoň částečně tím kompenzuje sezení u počítače a konzumaci sladkostí a široké nabídky televizních pořadů.

Ale zpět k tomu, co jsem vypožorovala na tenisových turnajích.

Objevovaly se situace, kdy rodiče kriticky zasahovali do hry svého dítěte, radili, instruovali, jak hrát, co hrát, kdy hrát atd. Pochybuji, kolik z těchto rad, ve většině případů zbytečných, děti pochytily a vzaly si k srdci, Naopak si myslím, že častokrát je tyto „snahy“ rodičů spíše pěkně rozhodily, děti totiž převážně reagovaly dupnutím, máváním ruky a slovním odseknutím.

Z dotazníků vyplývá, že nějaké procento rodičů si plete rady s povzbuzováním nebo nechtěli do dotazníku přiznat skutečné reakce při zápase dítěte.

Případů, kdy rodiče odešli při špatně se vyvíjejícím zápase jejich dítěte, jsem zaznamenala jedenáct a až na výjimky, které tvořily převážně chlapci, tato necitlivá reakce rodičů poznamenala hru dětí k horšímu. Děti své rodiče neustále očima vyhledávaly, některé pobrekávaly a rozptylovaly se tím.

Prohraná utkání neměla dramatickou dohru ihned po zápase. Nezaznamenala jsem viditelné negativní reakce rodičů, ale následně stranou dění (mimo přítomnost lidí) se objevily případy, kdy dokázali rodiče svým potomkům značně vyčinit. Byly vidět i nepěkné scény, kde (jak jsem očekávala), největší „humbuk“ po prohraném utkání ztropili ti rodiče, kteří se nemohli na výkon svého dítěte koukat a odcházeli od dvorce.

Navíc není vyloučeno, že takovýchto situací mohlo vznikat následně více, avšak mimo dosah mého pozorování.

V tenise jako individuálním sportu není interakce sportovec - trenér dovolena, s výjimkou soutěží družstev (Fed cup, Davis cup,...).

Na tenisových soutěžích se trenéři mladých tenistů často neobjevovali, mé pozorování potvrdilo, že roli trenérů zastupují rodiče a nešťastným zasahováním do hry rozptylují své děti. Tenisový dvorec není velký a zasahování do hry rodiči vnímají děti intenzivně, nehledě, že mezi výměnami je dost času na komunikaci (verbální či neverbální) mezi rodiči a dětmi.

Podle názorů téměř všech mnou zpovídaných rodičů na turnajích starších žáků a žákyň v tenise, je vztah a přístup rodičů ke sportování svého dítěte v tomto věku již trochu „vychladlý“ a uklidnil se vzhledem ke zkušenostem z minulých (zkušenostem z mladších kategorií atd.). Rodiče se podle svých slov dokážou na dítě pořádně rozzlobit a naštvat jen pokud se dítě na kurtě vzteká, nebojuje nebo nehraje podle jejich představ. Při jiném vývoji je nechává utkáni klidné a jejich reakce jsou v „pohodovém duchu“.

Toto tvrzení rozhodně neplatí pro každého, mé pozorování potvrdilo, že se mezi rodiči několik choleriků stále najde..., ale jinak se s jejich tvrzením dá souhlasit. Žádné větší scény na veřejnosti jsem nezaznamenala.

Mnoho rodičů mi s úsměvem na tváři doporučovalo, že pokud bych prý chtěla vidět nějaké divadlo, mám jet na turnaj mladších žáků, tam je to prý ještě na denním pořádku...

Pokud bych se měla zaměřit na průběh zápasu a jeho vedení, tak občasným negativním jevem bylo, že děti jsou v určitých situacích schopny zápas zcela „vypustit“. A to hlavně v situacích, kdy se jim nedaří. Tohoto velkého nešvaru jsem si všimla hlavně u děvčat.

Chlapci jsou přeci jen bojovnější a většinou se snaží se špatně vyvíjejícím se zápasem ještě něco udělat.

Schválně jsem uskutečnila krátký rozhovor po zápase se dvěma dívkami, které evidentně druhý set vypustily a obě při zdůvodňování svého činu prohlašovaly, „že už by stejně neměly šanci to otočit, že už to prostě nemělo cenu“...

Mezi rodiči mladých chlapců převládal názor, že u svého potomka nemají takový problém s jeho vůlí a bojovností na dvorci.

Toto je bezesporu pravda, chlapci se na dvorci většinou opravdu snaží.

U dívek, jak už bylo v předchozím odstavci napsáno, je situace jiná. Jejich rodiče si právem stěžovali, že jejich dcery často málo bojují a při zápasech působí jako „mouchy snězte si mě“.

Rozdíl mezi přístupem k zápasu u chlapců a u dívek je v tomto směru velmi markantní a dívky, která jsou schopny makat a bojovat po celý zápas, mají v tomto ohledu do budoucna velký náskok před svými soupeřkami. Ty většinou toto (zatím) nedokážou a nejsou ještě schopny na nepříznivě vyvíjející se vývoj skóre adekvátně a sportovně reagovat.

Další markantní rozdíl je v důvěře k soupeřovým výrokům při zápasech. Mezi chlapci je tato důvěra velmi malá. Toto je nejspíš způsobeno větší soutěživostí, bojovností a vůlí po vítězství. Na druhou stranu je potřeba říci, že i po vyhoceném zápase s několika konflikty se chlapci spolu dokáží opět bavit a být kamarády.

U dívek, i díky jejich vlažnějšímu přístupu, je situace zcela odlišná. Jejich zápasy většinou probíhají v tomto ohledu bezproblémově. Slovní střety mají spíše se svými rodiči než se soupeřkami...

Chování a důvěra při zápase souvisí mimo jiné i se zkušeností hráčů a hráček. Zkušenější jedinci jsou více odolní a v jednotlivých vypjatých situacích „protřelejší a mazanější“. Většinou umějí o trochu lépe zvládat své emoce a projevy než jejich méně zkušené „kolegové“. Navíc někteří umějí používat ve správný čas i různé „psychologické finty“.

Dalším problémem u dívek, na který si rodiče stěžovali, je (zvláště u těch slabších) uspokojení z dosažení nějaké dílčí mety. Vyhrají třeba dva zápasy, což je pro ně velká událost, uspokojí se a v následujícím zápase, kde by třeba též nemusely být bez šance, podají o 50% horší výkon a téměř vůbec nebojují.

Sama ze své trenérské zkušenosti vím, že s tímto pocitem se velice těžce bojuje a využití pomoci psychologa v tomto ohledu není výjimkou.

Rodiče dívek se také potýkají i s velkou nevyrovnaností výkonů a výsledků u svých dcer. Dívky mají ve svém herním projevu obecně velké výkyvy. Tyto výkyvy jsou ale v drtivé většině případů směrem dolů. Některé z nich občas dokáží prohrát opravdu s kýmkoliv...

Všechny výše zmíněné problémy u dívek jsou spíše psychického rázu a úzce souvisí s okolnostmi a situacemi, které jsem popisovala v subkapitole č. 3.5, kde jsem se zabývala některými rozdíly mezi mužským a ženským sportováním a rozdílným přístupem k němu.

Společným problémem pro obě pohlaví je neustálé komentování jednotlivých svých výměn na dvorci. Jistě, existuje několik jedinců, které tyto monology z koncentrace nevyvedou, ale pro drtivou většinu je tato samomluva spíše dalším hřebíčkem do jejich „zápasové rakve“.

Mnoho rodičů mi i mimo dotazník přiznalo, že se dokáží při zápase svého dítěte rozčílit nebo pohádat. Na své dítě se prý dokáží rozčílit, především pokud dostatečně nebojuje nebo pokud se chová nesportovně, hází raketou atd.

S rodiči soupeře se hádají prý jen minimálně a to jen tehdy, pokud oni nesportovně zasahují do hry, příliš často radí, podvádí nebo jinak ubližují jejich dítěti.

Závěrem bych v této subkapitole chtěla zmínit, že mě překvapila soudnost a střídmost většiny rodičů. Samozřejmě se mezi nimi ale našli i tací, kteří ne úplně optimální výkon a předváděnou hru svého potomka svalovali na špatného trenéra, smůlu a další vnější vlivy.

Většina ale uvažuje realisticky, nedostatky svých ratolestí si uvědomuje a zná i jejich skutečné příčiny.

5.3. Vyhodnocení a porovnání výsledků a jejich studie vzhledem ke zkoumaným skupinám

5.3.1 Dotazník pro děti

Je vidět, že existuje patrný tréninkový rozdíl mezi hráči (hráčkami) do 100. místa na českém celostátním žebříčku a třetí sledovanou skupinou – hráči a hráčky nad 100. místo. Tento rozdíl je ještě patrnější při pohledu na počet odtrénovaných hodin děvčat. Teorie o větší chuti dívek k tréninku se zde projevíly.

Z výše uvedeného můžeme vyvodit následující závěr: čím více tréninku, tím vyšší pravděpodobnost lepšího umístění.

Rozdíly mezi oblibou tenisu v jednotlivých skupinách nebyly výrazné.

Zcela transparentní rozdíl mezi přístupem k tréninku a turnajům je u děvčat a u chlapců. Zatímco dívky jednoznačně a evidentně preferují trénink před turnajem (9,5 oproti 7,0 přiřazeným bodům), u chlapců je to téměř úplně naopak. Chlapci před trénováním preferují hraní turnajů (8,5 bodů oproti 9,5 ve škále). Toto jen potvrzuje již dobře známé skutečnosti o „hravosti“ chlapců a lehké averzi dívek vůči soutěžení.

Ve skupině „c“ vykazují všichni téměř shodnou hodnotu u oblíbenosti tréninku a turnajů.

Nezávisle na pohlaví a herní úrovni, se děti na turnaj těší hlavně proto, že mají možnost dosahovat vítězství nebo si jen tak prostě zasoutěžit. Takto odpovídalo více než 80% všech respondentů. Byla jsem za tyto odpovědi velmi ráda, protože jsem měla obavy, že mnoho dětí jezdí na turnaje z donucení. Sama, jakožto bývalá aktivní hráčka, jsem zažila mnoho hráčů a hráček, u kterých tomu tak bylo. Tyto mé obavy se však (naštěstí) nenaplnily.

Děti si velmi uvědomují chování a reakce svých rodičů. Přílišné pozitivní či negativní reakce mohou negativně působit na psychickou rovnováhu dítěte v zápase. Ačkoliv se našlo několik rodičů, kteří měli při zápasech velmi afektované reakce, mohu konstatovat, že na tuto otázku děti odpovídaly korektně. 75% rodičů svým dětem při zápasech „pouze“ v různých podobách fandí. Další se snaží svým dětem v těžkých situacích poradit. Pouze 10% rodičů nepříznivý vývoj zápasu svého dítěte nezvládá a chová se nevhodně či předčasně odchází od dvorce.

Průzkum dále ukázal, že přítomnost rodičů na zápasech dětí je morální podporou a uklidňujícím elementem spíše pro dívky než pro chlapce. U chlapců se častěji vyskytují odpovědi typu „je mi jedno, jestli se dívají“. Tato skutečnost může souviset s pocitem mladých chlapců, kteří se snaží již v těchto letech postupně (zatím alespoň mentálně) osamostatňovat a nepotřebovat tak mít maminku nebo tatínka „za zády“ každou minutu.

Na základě výsledků můžeme konstatovat, že v otázce přítomnosti rodičů na zápasech jako uklidňujícího prvku, neexistují žádné výraznější a prokazatelné rozdíly mezi zkoumanými výkonnostními úrovněmi.

Výzkum ukázal, že 80% rodičů diskutuje s dětmi o jejich zápasech. Toto se dá označit za velmi pozitivní skutečnost, protože z bližších odpovědí na tuto otázku

je patrné, že téměř 70% dětí rády rozebírají s rodiči své zápasy nebo minimálně chtějí znát jejich názor. Pouze téměř 15% si myslí, že to rodiče s mluvením o tenise přehání.

Jen 20% dotazovaných dětí uvedlo, že rodiče s nimi probírají jejich zápasy jen velmi zřídka nebo nikdy.

Zajímalo mě, co motivuje dítě k tomu, aby šlo na dvorec a vyhrálo. Zda je tím „motorem“ samotný pocit z vítězství nebo jsou to body a vidina postupu na žebříčku nebo jestli za touto motivací stojí štedrá odměna od rodičů či jestli je to ještě něco dalšího?

Pokud se na odpovědi na tuto otázku podíváme z hlediska ryze sportovního (sportovního ducha), potom tyto odpovědi můžeme hodnotit velmi pozitivně. Většinu dětí (nezávisle na pohlaví nebo výkonnostní úrovni) motivuje k vítězství pocit z výhry, pohár, body nebo vidina postup na žebříčku. „Nejčistší“ motivaci mají chlapci do 100. místa na CŽ. Plných 85% z nich motivuje k vítězství pocit z výhry či vítězství jako takové. Jen 55% dětí postavených hůře než na 100. místě má stejnou motivaci. Pro tyto děti (plných 40% z nich) jsou naopak velkou motivací body a vidina dostat se výše na žebříčku a dotáhnout ty před sebou.

Pro jednu dívenku ze zkoumané skupiny „c“ je největší motivací radost a úsměv jejích rodičů.

Rodiče prohrané zápasy svých dětí nesou většinou velmi statečně. 15% z nich dětem vynadá nebo zakáže jejich oblíbené činnosti. Plných 85% rodičů své dítě různými formami uklidní či jedná podle toho, jak se dítě na dvorci snažilo či jaký podalo výkon.

Odpovědi na tuto otázku jsou důkazem, že se začíná blýskat na lepší časy – tím mám na mysli, že rodiče začínají být prozíravější a nehodnotí už pouze porážky nebo vítězství, ale hlavně snahu a předvedený výkon. V jednotlivých zkoumaných skupinách nebyly výrazné rozdíly.

Po prohraném zápase děti přemýšlí, jestli jim rodiče vynadají. Ani jedna odpověď v žádné skupině nezněla, že o tom, že jim rodiče vynadají, nikdy nepřemýšlí!

Zvláště pak u chlapců je situace velmi nehezká. 75% z nich přemýšlí o tom, jestli jim rodiče vynadají často. Pouze 25% chlapců o tom přemýšlí jen někdy.

U dívek je situace trochu jiná. Více než 50% z nich o vynadání rodičů přemýšlí, jen pokud samy vědí, že nebojovaly. Tyto odpovědi jsou velmi důležité, protože jsou důkazem, že dívky o sobě a o svém hraní přemýšlejí. Na druhé straně (na rozdíl od chlapců) existuje 10% dívek, které o vynadání rodičů přemýšlí vždy.

Po vyhraném zápase, dle výsledků z dotazníku, všechny dotazované děti přemýšlí o dalším zápase (koho budou mít v dalším kole atd.). Někteří hned po utkání už shání informace o svém dalším soupeři. Je pozitivní, jak děti přemýšlí o svém hraní a že se hned po svém vítězném utkání v myšlenkách připravují na další zápasy, aby mohli svůj úspěch znovu zopakovat. Je to dobrá prevence, jak nepodlehnout zrádnému pocitu uspokojení.

Několik dotazovaných pocítuje dvojnásobnou radost a těší se nejen ze své výhry, ale i z radosti, kterou prožívají jejich rodiče.

Od rodičů nejčastěji po vyhraném zápase děti očekávají pochvalu a rady do dalšího utkání. Přiměřená a adekvátní pochvala je po dobrém výkonu pro dítě velmi důležitá a měla by být součástí každého plně fungujícího vztahu rodič – dítě.

U všech chlapců do 100. místa na CŽ se projevila ctižádost a cílevědomost, všichni chtějí být jednou vrcholovými tenisty. U dívek do 100. místa chce být 75% vrcholovou hráčkou a 25% o tom nepřemýšlí. 50% dětí ze třetí zkoumané skupiny také a 50% o tom nepřemýšlí nebo to není jejich prioritou.

Pozitivní zjištění je, že 60% rodičů ze všech zkoumaných skupin nevytýká dětem prohru s mladším soupeřem a dokonce 90% rodičů nevytýká prohru s méně bodovým soupeřem. Méně soudní rodiče toto řeší poměrně hodně a před nebo dokonce při podobných zápasech vyvíjejí na svého potomka velký psychický tlak s tím, že on přeci nemůže prohrát s mladším nebo hůře na žebříčku postaveným soupeřem a běda jestli se to stane! Tento tlak je pro dítě velmi stresující a často způsobuje, že se dítě není schopně plně koncentrovat na hru a podat svůj alespoň průměrný výkon.

Žebříček není plně objektivní měřítko a kritérium výkonnosti. Toto platí čím dál tím více, protože stále více mladých hráčů jezdí na turnaje do zahraničí, hrají vyšší věkové kategorie nebo se prostě nedostávají do přímě konfrontace se soupeři na jejich úrovni. Nezanedbatelným aspektem proč nebrat žebříček tak vážně je i sloučenost bodů ze dvouhry a čtyřhry do jednoho žebříčku, což je mimochodem téměř světová rarita. Někdo může díky většímu kamarádství nebo lepším kontaktům svých rodičů hrát čtyřhru s o několik tříd lepším spoluhráčem a získávat tak více bodů ve čtyřhře a tím pádem i v celém žebříčku než někdo jiný, kdo je třeba na stejné úrovni, ale tuto možnost nemá.

Oproti všem předpokladům výsledky ukázaly, že prohru s mladším nebo hůře postaveným soupeřem vytýkají spíše rodiče hůře postavených žáků a žaček než rodiče těch lépe postavených.

V závěrečných otázkách dotazníku jsem chtěla nahlídnout blíže do duše dětí a znát více jejich pocity při hraní.

Děti ze všech 3 zkoumaných skupin velmi upřímně odpovídaly a snažily se popsat své chování na dvorci při zápase.

Většina z nich měla ve svých odpovědích, že pokud vedou, tak se povzbuzují a jsou na koni. Naopak pokud prohrávají, nadávají si a vztekají se. Některé se kajícně přiznávaly, že ve chvílích frustrace hází raketou a ztrácí hlavu a nervy. Našlo se i několik případů, kdy se děti v dotazníku sebekriticky přiznaly, že

jejich vztekání a nadávání v nepříznivě se vyvíjejícím zápase je zbytečné a kontraproduktivní a že se s tím snaží „něco udělat“.

Vyskytlo se i několik zajímavých odpovědí (převážně od chlapců), kteří se přiznávali, že jsou při zápasech často velmi nervózní, ale snaží se nedávat své pocity příliš najevo, aby nedávali soupeřům psychickou výhodu.

Mnoho z respondentů (především hůře na žebříčku postavených!) napsalo, že bojují o každý míč a snaží se.

Zajímavé je, že (zvláště u dívek) žádná neuvedla, že při zápasech natahuje a často vzlyká. Pozorování odhalilo 13 případů, kdy dívky téměř po každém prohraném míčku začínaly natahovat a „topit se v slzách“. Jejich koncentrace na samotné utkání tím samozřejmě šla rapidně dolů a většinou tyto typy dívek končily na turnajích v úvodních kolech. Vzlykání mezi vysoko postavenými hráčkami bylo spíše výjimkou.

Nadávání a občasné házení raketou je společným synonymem pro všechny 3 zkoumané skupiny.

Pozorování potvrdilo, že chlapci se hádají bezpochybně častěji, jejich spory jsou však většinou rychle vyřešeny. Hádky u dívek nejsou tak časté, ale pokud k nim přeci jen dojde, jsou o to intenzivnější.

5.3.2 Dotazník pro rodiče

Z výsledků jasně vyplývá, že existuje přímá úměra mezi investicemi do tenisu svého dítěte a jeho výkonností.

50% z lépe postavených hráčů začalo hrát tenis z vlastní vůle. Dalších 30% k tenisu přivedli jeho rodiče – sami tenisté.

U hráčů nižší úrovně jsou výsledky téměř opačné.

Pouze zhruba 30% z nich chtěla hrát tenis samo a jen 20% přivedli k tenisu rodiče – tenisté. Celých 50% těchto dětí přivedli k tenisu rodiče – „netenisté“.

Výsledky tedy poměrně jasně ukazují, že úspěšnější jsou děti, které začaly hrát tenis z vlastní vůle, nebo které přivedly k tenisu rodiče – tenisté.

Podobné je tomu i v následujícím zkoumaném bodě. 90% rodičů výše postavených dětí sportovalo nebo stále sportuje. Mezi rodiči hůře postavených dětí sportovalo nebo sportuje 80% z nich.

Velký rozdíl je vidět v tom kdo z rodičů hrál nebo hraje tenis. Téměř 50% rodičů ze skupiny „a“ hrálo nebo hraje tenis. U rodičů ze skupiny „b“ je zastoupení pouze 25%.

10% rodičů ze skupiny „a“ již nesportuje nebo nikdy nesportovalo. Rodičů ze skupiny „b“, kteří již nesportují nebo nikdy nesportovali, je 20%.

Zastoupení vrcholových sportovců mezi rodiči v jednotlivých skupinách je rovnovážné. Velký rozdíl je ve výkonnostním sportování. 50% rodičů ze skupiny „a“ sportovalo výkonnostně, zatímco u rodičů ze skupiny „b“ to bylo pouhých 20% z nich.

Téměř 50% rodičů ze skupiny „b“ sportovalo rekreačně nebo vůbec ne. U skupiny „a“ je to pouhých 25%.

Rozdíly mezi jednotlivými skupinami jsou patrné i v přístupu ke sportování dítěte. Zatímco ze skupiny „a“ plných 30% rodičů udělá pro vrcholové hraní svého dítěte vše, u skupiny „b“ je to pouhých 5%. V tomto je největší rozdíl v odpovědích mezi oběma skupinami.

Je jasné, že pokud budou chtít rodiče, aby jejich dítě hrálo vrcholově, budou muset tomuto „snu“ podřídit vše – a tedy i studium.

Ze skupiny „a“ s uvolňováním ze školy souhlasí 20% rodičů bezvýhradně a dalších 60% souhlasí, ale dítě musí ve škole vše dohonit.

Ze skupiny „b“ s uvolňováním dítěte ze školy souhlasí 80% rodičů s tím, že dítě musí ve škole vše dohonit. Žádný rodič však nesouhlasí bezvýhradně.

Zbýlých 20% v obou skupinách nevidí uvolňování svého dítěte ze školy rádo nebo s ním zásadně nesouhlasí.

Většina rodičů si však drží nadhled a reálný přístup ke sportování svého dítěte a správně vzdělání neopomíjí. Pro obzvláště nadané děti, které mají reálný potenciál to v tenise „někam dotáhnout“ mohou rodiče zvolit sportovní typ školy či individuální plán na své škole. Nikdy by však neměli zapomínat na zadní vrátka a dítě v žádném případě ze školy úplně nestahovat!

Rodiče velmi rádi sledují zápasy svých dětí a potom s dětmi o jejich zápasech hovoří.

Odpovědi v dotazníku ukázaly, že téměř 35% rodičů sleduje zápasy svého dítěte vždy a dalších 60% většinou (výsledky jsou uvedeny pro obě skupiny dohromady). Pouze 5% rodičů (ze skupiny „b“) sleduje zápasy svého dítěte jen málokdy.

60% rodičů ze zkoumané skupiny „a“ mluví s dětmi o tenise velmi často. Ze skupiny „b“ je to pouhých 33%. Z toho vyplývá, že existuje přímá úměrnost mezi intenzitou hovorů o tenise a výkonem dítěte na dvorci.

Důležité však je, aby to rodiče s diskusemi se svými dětmi o tenise moc nepřeháněli. Jak ukázal dotazník pro děti, rodiče si většinou myslí, že moc nemluví a dětem rozbory nevadí, ale podle odpovědí dětí se dozvídáme, že v očích 15% dětí mluví rodiče pořád a dětem to někdy dost vadí.

Postoje rodičů na sportování svých dětí se v jednotlivých skupinách dosti liší.

Zatímco žádný z rodičů ve skupině „b“ není přesvědčen o tom, že se jednou jeho dítě umístí v 1. desítce dospělých v ČR, ve skupině „a“ je přesvědčeno hned 15% dotazovaných rodičů.

75% rodičů ze skupiny „a“ si myslí, že by jejich dítě mohlo mít šanci. U rodičů z „b“ je to pouze 40% z nich.

Pouhých 10% rodičů z „a“ úspěšné kariéře svého dítěte moc nevěří. V „b“ má tento pocit celých 55% rodičů.

Pro 10% rodičů z obou skupin je tenis pouze prostředkem pro to, aby se dítě hýbalo a „nelajdalo“ někde u počítače nebo na ulici.

Chování rodičů při zápasech je u obou skupin velmi podobné. Většina rodičů své dítě při zápase spíše povzbuzuje a uklidňuje. Čtvrtina se snaží svému dítěti spíše poradit. Další rodiče spíše podle jejich slov „koučují psychiku“ nebo „raději nic neříkají“.

10% rodičů se snaží svému dítěti při zápasech opravovat chyby. Byť tito rodiče mají se svým dítětem určitě jen ty nejlepší úmysly, tímto jednáním svému dítěti příliš nepomáhají, spíše naopak. Dítě je při zápase vystaveno mnoha různým tlakům a snaží se hrát nejlépe, jak to umí. Zasahovat mu při zápase do techniky, která je velmi ovlivněna jeho emocionálním prožitkem je cesta k prohře. Na opravování chyb je dostatek času při tréninku, nikdy ale ne při zápase.

Z výsledků se zdá, že většina rodičů s dětmi při zápasech velmi soucítí a snaží se je především povzbudit a v těžkých situacích jim třeba poradit. Rodičů, kteří nechají své dítě „ve štychu“ a v těžkých chvílích nic neříkají nebo raději odejdou od dvorce, není naštěstí příliš mnoho.

Potvrdilo se, že čím více a vrcholověji samotní rodiče sportovali, tím řidčeji a pouze v důležitých momentech své ratolesti povzbuzují. Rodiče, kteří sami sportovali, se snáze dokáží vžít do pocitů jejich sportujícího dítěte a častěji volí vhodné a efektivnější formy svých reakcí a projevu.

Maminek tleskajících po každém míčku (i po soupeřově lehké chybě) naštěstí, zdá se, ubývá. Komentujících tatínků zatím neubývá, ale jejich chování se většinou pohybuje ve „sportovních mezích“.

Velká většina rodičů své dítě po zápase utěší a povzbudí do další práce.

Správné je, že téměř všichni své chování po prohraném zápase spojovali s bojováním a výkonem na dvorci. Pokud se dítě snažilo a přesto prohrálo, nedá se nic dělat, soupeř byl prostě dnes lepší. Pokud se však při zápase nesnažilo nebo jej dokonce vypustilo, pak si jistě zaslouží řádné vyčínění.

5% rodičů prohrané zápasy svého dítěte vůbec neřeší, což za předpokladu maximální snahy dítěte při zápase, je také správný postoj.

Většina dotazovaných rodičů se na své dítě dokáže rozčílit. Nejčastějším důvodem je jeho nesportovní chování, či neustálé stěžování si.

Na soupeře nebo jeho rodiče se dokáže rozčílit 30% zpovídaných rodičů. Nesportovní chování a podvádění je nejčastějším důvodem rozčílení. Dalším častým důvodem je přílišné zasahování soupeřových rodičů do hry či jejich jiné nesportovní reakce.

V některých případech je nutno rodičů, kteří se rozčilují na rodiče soupeře, zastat. Objevilo se několik okamžiků, kdy rodiče zasahovali do zápasu. V jednom případě jej dokonce svým chováním podstatně ovlivnili.

Povzbuzování či drobné koučování ano, ale intenzivní hlasité koučování, hlasité šramocení za plotem či vstupování rodičů do hry samotné, by mělo ze žákovských turnajů co nejrychleji vymizet. Naopak pozitivum bylo v situacích, kdy rodiče dokázali vlastní dítě okřiknout nebo usměrnit jeho nevhodné chování na dvorci. Chování těchto rodičů je sportovní a bylo by přínosem, kdyby tato jednání vzalo za své více rodičů.

Naprostá většina rodičů vidí výkonnost svých synů jako dobrou nebo velmi dobrou. Někteří vidí problém v občasné ztrátě koncentrace a někteří v ne úplně vybroušené technice úderů jejich synů.

Výkonnost dívek hodnotí jejich rodiče jako dobrou nebo vynikající. Problém ovšem vidí v psychice a nevyrovnaných výkonech. Mnoho z nich přiznává, že

výkon jejich dcer na turnaji je o poznání horší než na tréninku. „Chtělo by to prostě srovnat v hlavě“.

Většina rodičů (převážně ze skupiny „b“) si uvědomuje, že je co zlepšovat. Mnozí z nich si myslí, že jejich děti mají navíc, zároveň si ale často uvědomují, že špička je zatím někde jinde. Převážně u děvčat si rodiče stěžují na zbytečně velký strach při zápasech a s tím spojený slabý předvedený výkon („přitom v tréninku jí to tak hezky jde“).

Pro ověření objektivitu a tudíž vypovídací hodnoty této otázky jsem porovnávala odpovědi náhodně vybraných rodičů s herní úrovní jejich dítěte. Případů, kdy rodiče ne příliš nadaných a šikovných dětí psali, jak dobře že jejich dítě hraje, akorát že má zatím smůlu, bylo naštěstí jen poskrovnu.

Naopak hodnocení tatínka jedné talentované holčičky bylo snad až příliš skromné a negativní.

Mohu tedy konstatovat, že rodiče, až na výjimky, nahlíží na herní úroveň svého dítěte poměrně objektivně a racionálně.

6. ZÁVĚR

Smyslem mé diplomové práce bylo se blíže seznámit se současnou situací na tenisových turnajích starších žáků a žákyň a zjistit a analyzovat přístup rodičů a dětí k soutěžním zápasům a popsat jejich chování a vzájemnou interakci v soutěžních podmínkách.

Z práce výsledků práce vyplynulo mnoho zajímavých závěrů a souvislostí:

Odpovědi v dotazníku ukázaly jednoznačný závěr, že čím více bude dítě trénovat, tím vyšší má pravděpodobnost lepšího umístění.

Poměrně jasně bylo dokázáno, že úspěšnější jsou děti, které začaly hrát tenis z vlastní vůle, nebo které přivedly k tenisu rodiče, kteří sami tenis hrají.

Hodiny strávené na tréninku se děti snaží zúročit na turnajích. Nejen odpovědi ukázaly, že se děti (bez ohledu na pohlaví) na turnaje těší a jezdí na ně velmi rády.

Zatímco u dívek je preference trénování nebo hraní turnajů velmi vyrovnané, chlapci poměrně jednoznačně preferují hraní turnajů před trénováním. Toto jen potvrzuje již dobře známé skutečnosti o „hravosti“ chlapců a lehké averzi dívek vůči soutěžení.

Většinu dětí (nezávisle na pohlaví nebo výkonnostní úrovni) motivuje k vítězství pocit z výhry, pohár, body nebo vidina postup na žebříčku. „Nejčistší“ motivaci mají chlapci do 100. místa na CŽ – ty motivuje hlavně pocit z výhry.

U všech chlapců do 100. místa na CŽ se projevila ctižádost a cílevědomost, všichni chtějí být jednou vrcholovými tenisty. U dívek do 100. místa chce být 75% vrcholovou hráčkou a 25% o tom nepřemýšlí. Pouze 50%

dětí ze třetí zkoumané skupiny chce být vrcholovými tenisty. Druhých 50% o tom nepřemýšlí nebo to není jejich prioritou.

Děti si velmi uvědomují chování a reakce svých rodičů.

Přítomnost rodičů na zápasech dětí je morální podporou a uklidňujícím elementem pro všechny děti. Více však pro dívky než pro chlapce.

Potvrdilo se, že rodiče, kteří sami sportovali se snáze dokáží vžít do pocitů jejich sportujícího dítěte a častěji volí vhodné a efektivnější formy svých reakcí a projevu. Převládá forma klidného povzbuzování.

Správné je, že téměř všichni své chování po prohraném zápase spojovali s bojováním a předvedeným výkonem na dvorci. Pokud se dítě snažilo a přesto prohrálo, nedá se nic dělat, soupeř byl prostě dnes lepší. Pokud se však při zápase nesnažilo nebo jej dokonce vypustilo, pak si jistě zaslouží řádné vyčínění.

Více než 60% všech rodičů nevytýká dětem prohru s mladším ani hůře postaveným soupeřem. Dobře si uvědomují, že žebříček (díky propojenosti dvouhry a čtyřhry a pouze jedné roční obměně) není plně objektivní měřítko a kritérium výkonnosti.

Samotné postoje rodičů ke sportování svých dětí se však dost liší.

Zatímco žádný z rodičů hůře umístěných dětí není přesvědčen o tom, že se jednou jeho dítě umístí v 1. desítce dospělých v ČR, u lépe umístěných dětí je takto přesvědčeno hned 15% dotazovaných rodičů a dalších 75% si myslí, že by jejich dítě mohlo mít šanci. U rodičů hůře postavených dětí si to myslí pouze 40%.

Závěrem bych ráda upozornila na častý nešvar mnoha rodičů. Povzbuzování či drobné koučování svých dětí v těžkých situacích uznávám a nejsem proti němu.

Chtěla bych se ale ohradit proti intenzivnímu hlasitému koučování, hlasitému šramocení za plotem či vstupování rodičů do hry samotné. Tyto hrubé nešvary by měly ze žákovských turnajů co nejrychleji vymizet.

Naopak bych chtěla rodiče pochválit za situace, kdy netolerují svým dětem jejich špatné a nepřipustné chování na dvorci a dokáží vlastní dítě za této situace okřiknout nebo jej usměrnit. Vždyť víme, že tenis je jen sport a ten má za úkol z mladých lidí vychovávat především slušné jedince s morálními hodnotami a správným životním přístupem.

Seznam literatury

CRESPO, M., MILEY, D. *Jak být lepším tenisovým rodičem*. Praha: ČTS, 1999.

CRESPO, M., MILEY, D. *Tenisový trenér manuál 2. stupně*. Praha: ČTS, 2001.

DOVALIL, J. a kolektiv. *Výkon a trénink ve sportu*. Praha: Olympia, 2002.

HENDL, J. *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál, 2006.

JANOŮŠEK, J a kolektiv. *Sociální psychologie*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1988.

MACEK, P. *Adolescence*. Praha: Portál, 1999.

MAČURA, P. *Tenisový trenér*. Bratislava: Mačura, 1998.

MELIŠOVÁ, L. *Aktuálne problémy športového tréningu tenistov*. Bratislava: Mačura, 1998.

NAKONEČNÝ, M. *Psychologie osobnosti*. Praha: Akademia, 1998.

ROBERTS, J. *The tennis handbook for parents*. Unites States: Topspin, 2002.

SLEPIČKA, P. *Psychologie koučování*. Praha: Olympia, 1988.

SLEPIČKA, P., HOŠEK, V., HÁTLOVÁ, B. *Psychologie sportu*. Praha: Karolinum, 2006.

SVOBODA, B. *Pedagogika sportu*. Praha: Karolinum, 2003.

SVOBODA, B. *Sportovní výchova mládeže*. Praha: Olympia, 1980.

VANĚK, M., HOŠEK, V., RYCHTECKÝ, A., SLEPIČKA, P.
Psychologie sportu. Praha: Statní pedagogické nakladatelství, 1980.

Soupis internetových odkazů

www.catt.cz

www.cztenis.cz

www.gotennis.com

www.itf.com

www.sanexwtatour.com

www.tennis.com

Přílohy

Anamnéza:

1. Věk:.....
2. Umístění na celostátním žebříčku.....
4. Jak často trénuji:
 - a) více než 10 hodin týdně
 - b) 6-9 hodin týdně
 - c) 3-5 hodin týdně
 - d) 0-2 hodiny týdně
5. Jak moc mě baví tenis (**stupnice 0-10**: 0 = vůbec mě nebaví, 10= tenis je pro mě vším).....

Dotazník pro děti:

1. Proč jsi začal hrát tenis?
 - a) sám jsem chtěl
 - b) rodiče chtěli abych hrál
 - c) přivedl mě k němu kamarád
 - d) přivedl mě k němu někdo jiný
 - e) náhoda
2. Je tenis tvým hlavním sportem? Pokud ne – jaký je hlavní sport?.....
3. Jak moc tě baví tréninky? (**stupnice 0-10**).....
4. Těšíš se na turnaje? (**stupnice 0-10**).....
5. Proč se těšíš na turnaje?
 - a) beru to jako možnost dosahovat vítězství
 - b) jsem soutěživý typ
 - c) mám tam mnoho kamarádů
 - d)
6. Jak prožívají tvoji rodiče tvůj zápas?
 - a) spíše mi fandí
 - b) spíše mi tiše radí
 - c) spíše mi hlasitě radí
 - d) moc se o to nezajímají
 - e) odchází když prohrávám
7. Uklidňuje tě přítomnost tvých rodičů při zápase?
 - a) ano, jsou pro mě oporou
 - b) jsem rád když se dívají
 - c) je mi jedno jestli se dívají
 - d) znervózňují mě
 - e) mám je u kurtu nerad
8. Rozebírají s tebou rodiče tvé zápasy a jsi rád, že to dělají?
 - a) často a rádi tenis rozebíráme
 - b) chceme slyšet jejich zhodnocení
 - c) občas to rodiče přehánějí
 - d) unavuje mě to, neposlouchám je
 - e) zřídka nebo nikdy

9. Co tě motivuje k vítězství v zápase?

- a) pocit z výhry, vítězství jako takové, pohár
- b) body, postup na žebříčku
- c) odměna od rodičů
- d)

10. Jak se chovají tvoji rodiče po tvém prohraném zápase?

- a) „nevadí, příště vyhraješ“
- b) „příště se musíš víc snažit“
- c) vynadají mi
- d) zakáží mi mé oblíbené činnosti
- e)

11. Přemýšlíš po prohraném zápase jestli ti rodiče vynadají?:

- a) vždy
- b) často
- c) někdy
- d) nikdy
- e) jen pokud sám vím, že jsem nebojoval(a)

12. Po vyhraném zápase přemýšlíš o:.....

a očekáváš od rodičů.....

13. Chceš být jednou vrcholový tenista?

- a) ano, udělám pro to vše
- b) nepřemýšlím o tom
- c) rodiče o tom mluví
- d) není to prioritou
- e) nechci

14. Vytýkají ti rodiče prohru s mladším soupeřem?.....

15. Vytýkají ti rodiče prohru s méně bodovým soupeřem?.....

16. Jak se chováš při zápase?

.....

.....

17. Důvěřuješ soupeřovým výroky při zápase?

- a) ano
- b) jak komu
- c) ne

18. Hádáš se při zápase se soupeřem?

- a) často
- b) občas
- c) zřídka
- d) nikdy

Anamnéza:

1. Věk: otec....., matka....., dítě.....
2. Vzdělání: otec..... matka.....
3. Umístění dítěte na celostátním žebříčku.....
4. Do tenisu investujeme cca:
 - a) do 30 tis. Kč ročně
 - b) do 60 tis. Kč ročně
 - c) do 100 tis. Kč ročně
 - d) nad 100 tis. Kč ročně

Dotazník pro rodiče:

1. Proč začalo Vaše dítě hrát tenis?
 - a) sám jsem hrál(a) tenis
 - b) dítě samo chtělo
 - c) chtěl(a) jsem, aby dělalo nějaký sport, tenis se mi líbil
2. Sportujete?
 - a) hrají tenis
 - b) jiný sport
 - c) v současné době již nesportuji
 - d) nikdy jsem nesportoval(a)
3. Jak jste dříve sportoval(a)?
 - a) vrcholově
 - b) výkonnostně
 - c) rekreačně
 - d) vůbec ne
4. Chcete, aby Vaše dítě hrálo vrcholově?
 - a) ano, udělám pro to vše
 - b) když bude zvládat školu, tak ano
 - c) když na to budou jeho schopnosti stačit, tak ano
 - d) není to prioritou
5. Souhlasíte s uvolňováním Vašeho dítěte ze školy kvůli tréninku?
 - a) ano, bezvýhradně
 - b) ano, ale musí vše dohonit
 - c) nevidím to rád(a)
 - d) zásadně ne
6. Je tenis hlavním sportem Vašeho dítěte? Pokud ne – jaký je hlavní sport?
.....
7. Sledujete zápasy Vašeho dítěte?
 - a) vždy
 - b) většinou
 - c) občas
 - d) málokdy
 - e) nikdy

8. Mluvíte doma o tenise?

- a) velmi často
- b) často
- c) někdy
- d) nikdy

9. Jaké máte s dítětem plány do budoucna?

- a) hlavně když bude hrát dobře tenis
- b) pokud bude dítě mít šanci být v tenise dobré, pomůžu mu
- c) tenis je spíše jen prostředkem, aby se dítě hýbalo, sportovalo
- d) nechám to na něm

10. Myslíte si, že se Vaše dítě jednou umístí v 1. desítce dospělých v ČR?

- a) jsem o tom přesvědčen(a)
- b) věřím, že by mohlo
- c) nevěřím tomu, myslím, že ne
- d) nebude přece hrát tenis věčně

11. Při zápase svého dítěte:

- a) spíše povzbuzuji
- b) spíše tiše radím
- c) spíše hlasitě radím
- d)

12. Fandíte dítěti při zápase?

- a) ano, po každém míčku
- b) většinou ano
- c) jen v důležitých okamžicích
- d) ne

13. V zápasech, v kterých se dítěti nedaří:

- a) opravuji mu chyby
- b) snažím se dítě hlavně zklidnit
- c) se snažím dítěti hlavně poradit
- d) mlčím
- e) odejdu

14. Po prohraném zápase své dítě:

- a) utěším
- b) povzbudím do další práce
- c) vynadám, aby si to pro příště pamatoval
- d) neřeším to

15. Dovedete se rozčílit nebo pohádat při zápase svého dítěte?

na své dítě:.....

na soupeře, nebo jeho rodiče:.....

16. Co si myslíte o herní úrovni Vašeho dítěte?

.....
.....